

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

HATKRIM

Rettslige og praktiske spørsmål

**”Er det ikke deilig å ha noen å hate
Føles det ikke godt å ha noen å hate
Er det ikke herlig å slå dem flate
Er det ikke deilig å ha noen å hate”**

Raga Rockers

Et hefte i serien
Rett på gata

Strategisk stab
November 2015

AJOUR MED
NY STRAFFELOV

Innhold

1	INNLEDNING	6
1.1	INNHold	6
1.2	HATKRIMALITET OG NY STRAFFELOV	6
1.3	BEGREPET HATKRIMALITET	7
1.3.1	<i>Generelt</i>	7
1.3.2	<i>Handlingen må være straffbar</i>	8
1.3.3	<i>Hvilke straffebestemmelser skal omfattes av hatkrimbegrepet?</i>	8
1.3.4	<i>Hvilke former for hatefull/diskriminerende motivasjon skal omfattes?</i>	8
1.3.5	<i>Definisjonen</i>	11
1.4	NÆRMERE OM DE ULIKE HENSYNENE	11
1.4.1	<i>Nærmere om etnisitet</i>	11
1.4.2	<i>Nærmere om homofil orientering</i>	11
1.4.3	<i>Nærmere om religion/livssyn</i>	11
1.4.4	<i>Nærmere om nedsatt funksjonsevne</i>	12
1.5	HVA FALLER UTENFOR BEGREPET?	14
1.6	KRAVET OM HATEFULL MOTIVASJON	16
1.6.1	<i>Generelt</i>	16
1.6.2	<i>Det at fornærmede tilhører en vernet gruppe gjør det ikke automatisk til hatkrim</i> <i>17</i>	
1.6.3	<i>Bevismessige utfordringer</i>	17
1.6.4	<i>Blandet motivasjon</i>	17
1.6.5	<i>Tilsynelatende hatmotivasjon</i>	18
1.6.6	<i>Motivasjonen er hat mot handlinger som forbindes med en vernet gruppe</i>	19
1.6.7	<i>Fornærmede tilhører ikke en vernet gruppe</i>	19
1.6.8	<i>Annen motivasjon enn hat/antipatier for å ramme vernet gruppe</i>	19
1.6.9	<i>Gjerningsmann og fornærmet tilhører samme gruppe</i>	20
1.6.10	<i>"Positiv" motivasjon</i>	20
1.6.11	<i>Noen eksempler</i>	21
1.7	LITT OM FORSØK PÅ HATKRIM	22
1.8	HATKRIM MOT EN MAJORITET	23
1.9	HATEFULL MOTIVASJON SOM STRAFFEUTMÅLINGSMOMENT	23
1.10	NÅR TRENGER VI BEGREPET HATKRIM?	25
1.10.1	<i>Prioritet i etterforskningen</i>	25
1.10.2	<i>Koding og statistikk</i>	25
	<i>I 2006 ble det opprettet en ny funksjon i BL for registrering av hatkrim. Se mer om</i> <i>koding av hatkrimsaker i pkt. 9.</i>	25
1.10.3	<i>Trekkreglene</i>	25
2	OVERSIKT OVER JUSSEN	26
3	GRUNNLOVEN OG INTERNASJONALE MENNESKERETTIGHETER	27
3.1	GRUNNLOVEN	27
3.2	INTERNASJONALE MENNESKERETTIGHETENE	27
3.3	OPPSUMMERING	28
4	BESTEMMELSER I STRAFFELOVEN HVOR HAT/DISKRIMINERING ER SÆRSKILT NEVNT	28

4.1	STRL § 174 - TORTUR	29
4.2	STRL § 185 – DISKRIMINERENDE ELLER HATEFULLE YTRINGER	30
4.2.1	<i>Generelt</i>	30
4.2.2	<i>Grunnvilkår 1: Det må være fremsatt en ytring – offentlig eller overfor en som rammes av ytringen</i>	30
4.2.3	<i>Grunnvilkår 2: Ytringen må diskriminere noen ut fra bestemte kriterier</i>	33
4.2.4	<i>Grunnvilkår 3: Ytringen må være diskriminerende eller hatefull</i>	33
4.2.4.1	Tolking av ytringer	33
4.2.4.2	Når er en ytring diskriminerende eller hatefull?	34
4.2.4.3	Særlig om støtteerklæringer	35
4.2.5	<i>Skyldkravet</i>	35
4.2.6	<i>Medvirkning</i>	36
4.2.7	<i>Påtalen</i>	36
4.2.8	<i>Straffenivå</i>	37
4.2.9	<i>Rettspraksis</i>	37
4.3	STRL § 186	39
4.3.1	<i>Generelt</i>	39
4.3.2	<i>Bestemmelsen gjelder varer og tjenester</i>	40
4.3.3	<i>Bestemmelsen gjelder ervervsmessig eller liknende virksomhet</i>	40
4.3.4	<i>Offentlig forestilling, oppvisning eller sammenkomst</i>	41
4.3.5	<i>Særlig om fast eiendom</i>	41
4.3.6	<i>Særlig om arbeid</i>	42
4.3.7	<i>Årsakskravet</i>	42
4.3.8	<i>Skyldkravet</i>	43
4.3.9	<i>Medvirkning</i>	43
4.3.10	<i>Påtale</i>	43
4.3.11	<i>Straffereaksjoner</i>	43
4.3.12	<i>Avgjørelser</i>	44
4.4	STRL § 264 OM GROVE TRUSLER	44
4.4.1	<i>Generelt</i>	44
4.4.2	<i>Når foreligger det en trussel?</i>	44
4.4.3	<i>Når foreligger det en grov trussel?</i>	44
4.4.4	<i>Straffenivå</i>	45
4.4.5	<i>Avgjørelser</i>	45
4.5	STRL § 272 OM GROV KROPPSKRENKELSE OG § 274 OG GROV KROPPSSKADE	45
4.5.1	<i>Generelt</i>	45
4.5.2	<i>Når foreligger det en kroppskrenkelse eller kroppsskade?</i>	46
4.5.3	<i>Når foreligger det en grov kroppskrenkelse eller kroppsskade?</i>	46
4.5.4	<i>Straffenivå</i>	47
4.5.5	<i>Avgjørelser</i>	47
4.6	STRL § 352 OM SKADEVERK	48
4.6.1	<i>Generelt</i>	48
4.6.2	<i>Når foreligger det skadeverk</i>	49
4.6.3	<i>Når foreligger det grovt skadeverk?</i>	49
4.6.4	<i>Straffenivå</i>	49
4.6.5	<i>Avgjørelser</i>	49
5	ANDRE AKTUELLE BESTEMMELSER I STRAFFELOVEN	50
5.1	STRL § 136 - OPPFORDRING, REKRUTTERING OG OPPLÆRING TIL TERRORHANDLINGER	
	50	

5.2	STRL § 156 – HINDRING AV OFFENTLIG TJENESTEMANN	52
5.3	STRL § 181 - ORDENSFORSTYRRELSE	53
5.4	STRL § 183 – OPPFORDRING TIL EN STRAFFBAR HANDLING.....	54
5.5	STRL § 251 OM TVANG OG § 252 OM GROV TVANG	55
5.6	STRL § 267 – KRENKELSE AV PRIVATLIVETS FRED	55
5.7	STRL § 266 – HENSYNSLØS ATFERD	56
5.8	STRL § 298 - SEKSUELT KRENKENDE ATFERD OFFENTLIG ELLER UTEN SAMTYKKE ...	58
6	AKTUELLE BESTEMMELSER UTENFOR STRAFFELOVEN	59
6.1	LIKESTILLINGSLOVEN	59
6.2	DISKRIMINERINGSLOVEN OM ETNISITET	60
6.3	DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN	61
6.4	DISKRIMINERINGSLOVEN OM SEKSUELL ORIENTERING.....	61
6.5	ARBEIDSMILJØLOVEN.....	62
6.6	DISKRIMINERINGSOMBUDSLOVEN	62
6.7	ANDRE LOVBESTEMMELSER	63
7	ETTERFORSKNING AV HATKRIMSAKER.....	64
8	SÆRLIG OM UTELIVSDISKRIMINERING	65
8.1	HÅNDTERING PÅ STEDET	65
8.2	ANDRE SPOR ENN DET STRAFFERETTSLIGE VED UTELIVSDISKRIMINERING.....	65
9	HVORDAN KODE HATKRIMSAKER?.....	66
10	HVIS DU VIL VITE MER	67
10.1	RETT PÅ GATA	67
10.2	RESSURSPERSONER OG KONTAKTER	67
10.3	HVIS DU VIL LESE MER	68

1 INNLEDNING

1.1 INNHOLD

Tema i dette heftet er hatkriminalitet – eller *hatkrim* som det ofte kalles i dagligtale.

Heftet tar opp hva som skal regnes som hatkrim. Det inneholder en gjennomgang av de viktigste straffebestemmelsene om hatkrim, og en kort omtale av andre regler om diskriminering.

Heftet er laget for alle som jobber med hatkrim i Oslo politidistrikt, men vil også kunne ha interesse for andre politidistrikter og personer utenfor politietaten. Fordi mesteparten av heftet omhandler de mest aktuelle straffebestemmelsen og rettskildene i tilknytning til disse, vil heftet være mest relevant for personer som arbeider med etterforskning av hatkrimsaker.

Temaet hatkrim er i utvikling, og det er enkelte spørsmål innen feltet som må regnes som uavklarte eller usikre. Heftet må leses med dette for øyet. Vi er takknemlige for tilbakemeldinger, både når det gjelder form og innhold. Se kontaktinformasjon sist i heftet.

1.2 HATKRIMINALITET OG NY STRAFFELOV

Straffeloven av 2005 (strl 2005), som trådte i kraft 1. oktober 2015, medførte visse endringer i bestemmelsene om hatkrim. Endringene er ikke vesentlige fordi flere endringer fra straffeloven av 2005 allerede var implementert i straffeloven av 1902 (strl 1902). Den første utgaven av *Rett på gata – hatkrim* fra mai 2015 tok utgangspunkt i strl 1902. Denne utgaven tar utgangspunkt i strl 2005.

Rettsavgjørelser og andre kilder til hatkrimbestemmelsene i strl § 1902 vil fortsatt ha stor betydning fordi mange av videreføres med få endringer, og fordi det knapt finnes praksis om bestemmelsene i strl § 2005 per i dag.

Kort om hva som er nytt i straffeloven 2005:

Struktur og paragrafnummer er endret

- [§ 174](#) om tortur erstatter strl 1902 [§ 117a](#).
- [§ 185](#) om hatefulle ytringer erstatter strl 1902 [§ 135a](#).
- [§ 186](#) om diskriminering erstatter strl 1902 [§ 349a](#).
- [§ 264](#) om grove trusler erstatter (deler av) strl [§ 232](#).
- [§ 272](#) om grov kroppskrenkelse erstatter (deler av) strl [§ 232](#).
- [§ 274](#) om grov kroppsskade erstatter (deler av) strl [§ 232](#).
- [§ 352](#) om grovt skadeverk erstatter [§ 292](#).

Det er innført en ny generell bestemmelse om skjerpene omstendigheter - [§ 77](#) – som i bokstav i) fastslår at hatefull motivasjon er en skjerpene omstendighet ved straffeutmålingen.

Det har videre skjedd en harmonisering av hva som regnes som hatefull motivasjon, slik at alle bestemmelsene om hatkrim nå har samme definisjon. Et unntak fra dette er [§ 174](#) om tortur som også inkluderer *kjønn*. I strl § 1902 brukte [§ 292](#) om grovt skadeverk formuleringen "rasistisk motivert", noe som ga denne bestemmelsen et snevrere anvendelsesområde enn de øvrige hatkrimbestemmelsene.

De materielle endringene i strl 2005 er:

- Hva som regnes som hatefull motivasjon i relasjon til § 352 om grovt skadeverk er utvidet (jf. over).
- Strl § 352 om grovt skadeverk har også en annen språklig endring som snevrer inn anvendelsesområdet noe. I strl 1902 § 292 stod det at det skulle legges vekt på "om handlingen er rasistisk motivert". I strl 2005 § 352 står det at det skal legges vekt på "fornærmedes hudfarge, nasjonalitet...". Denne endringen medfører at hatefullt motivert skadeverk bare omfattes hvis *fornærmede* tilhører den vernede gruppen. Eksempelvis vil skadeverk på bilen til en etnisk norsk innvandringspolitiker kunne falle utenfor den nye bestemmelsen – i motsetning til tidligere. Endringen er neppe tilsiktet og har trolig begrenset praktisk betydning fordi listen over momenter i § 352 ikke er uttømmende.
- Strl § 185 om hatefulle ytringer har en utvidelse når det gjelder hvilke ytringer som omfattes. Tidligere rammet bestemmelsen bare ytringen som ble fremsatt offentlig, mens strl 2005 også omfatter "Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne". Selv om svært mange ytringer ble og vil bli regnet som offentlig fremsatt på grunn av lovens definisjon av offentlig ytring (strl § 1902 § 7 og strl 2005 § 10) medfører dette en utvidelse av bestemmelsens anvendelsesområde.
- Etter strl 1902 § 222 om tvang kunne hatefull ("rasistisk") motivasjon øke strafferammen gjennom en henvisning til strl § 232. Denne henvisningen finnes ikke i tvangsbestemmelsene i strl 2005 (§§ 251-252), og hatefull motivasjon er heller ikke direkte nevnt i bestemmelsen. Det er usikkert om lovgiver var bevisst denne endringen.¹ Den må uansett antas å ha begrenset praktisk betydning fordi listen over momenter som kan gjøre tvang grov etter strl § 252 ikke er uttømmende. Se mer i pkt. 5.5.

I strl 2005 er medvirkning gjort straffbart med mindre noe annet er bestemt, jf. § 15. I strl 1902 var utgangspunktet det motsatte. Dette medfører ingen endring for hatkrimbestemmelsene i straffeloven fordi alle bestemmelsene hadde eksplisitt medvirkningsansvar etter strl 1902.

1.3 BEGREPET HATKRIMINALITET

1.3.1 GENERELT

Det finnes ingen offisiell eller formell definisjon av hatkriminalitet.

I noen sammenhenger vil hatkrim brukes om all kriminalitet som er motivert av enhver form for hat eller antipatier – eller kriminalitet som har et hatefullt eller ekstremt uttrykk. Med en slik definisjon vil for eksempel tribunevold eller skadeverk utført av pelsdyrmotstandere regnes som hatkrim. Denne forståelsen av begrepet brukes i noen grad av pressen og i dagligtale.

---

¹ I forarbeidene ([Ot.prp.nr.22 \(2008-2009\) pkt. 16.5](#)) står det om den tidligere henvisningen til § 232: "De øvrige omstendighetene i denne bestemmelsen er øyensynlig ikke av praktisk interesse i forhold til tvangsbestemmelsen. Det er ikke lett å være enig dette. Hatefull motivasjon fremstår som en like nærliggende motivasjon for tvang som f.eks. trusler, hvor slik motivasjon er særskilt nevnt (§ 264).

En snever juridisk forståelse av hatkriminalitet vil bare omfatte brudd på straffebestemmelser som direkte beskriver hatefulle eller diskriminerende handlinger eller som direkte tillegger hateful/diskriminerende motivasjon rettslig betydning. Se mer om disse bestemmelsene under.

Politiet har av flere grunner, som er nærmere behandlet i pkt. 1.10, behov for å definere begrepet hatkriminalitet. De to forståelsene som er nevnt over vil ikke være tilfredsstillende for politiet. I det følgende blir det beskrevet hva Oslo politidistrikt legger i begrepet hatkriminalitet.

1.3.2 HANDLINGEN MÅ VÆRE STRAFFBAR

Et grunnvilkår for at en handling skal karakteriseres som hatkriminalitet er at handlingen er straffbar. Hatefulle eller diskriminerende handlinger som ikke er straffbare vil ikke omfattes av begrepet hatkriminalitet, selv om de skulle ha andre rettslige konsekvenser – eksempelvis medføre at en avtale blir ugyldig, eller utløse rett til erstatning. Se nærmere omtale av dette i pkt. 5.8.

1.3.3 HVILKE STRAFFEBESTEMMELSER SKAL OMFATTES AV HATKRIMBEGREPET?

I straffeloven er det to straffebestemmelser hvor essensen i gjerningsbeskrivelsen er hatefulle eller diskriminerende handlinger. Det er § 185 om hatefulle ytringer og § 186 om diskriminering. Disse bestemmelsene regnes som kjernebestemmelsene innenfor hatkriminalitet.

Det er ytterligere fem straffebestemmelser i straffeloven hvor hateful/diskriminerende motivasjon er tillagt direkte rettslig betydning:

- [§ 174](#) om tortur.
- [§ 264](#) om grove trusler.
- [§ 272](#) om grov kroppskrenkelse.
- [§ 274](#) om grov kroppsskade.
- [§ 352](#) om grovt skadeverk.

I tillegg er hateful/diskriminerende motivasjon nevnt som en skjerpene omstendighet i [§ 77](#) bokstav i).

Det å begrense begrepet hatkriminalitet til kun å omfatte brudd på straffebestemmelsene nevnt over vil ikke være tilfredsstillende for politiet, fordi det ikke gir et riktig bilde av den kriminaliteten som er motivert av hat og antipatier. Eksempelvis vil et tyveri (strl § 321) som er motivert av hat mot muslimer ikke regnes som hatkriminalitet etter en slik snever definisjon. Det samme gjelder forfølgelse eller annen skremmende eller hensynsløs atferd (strl § 266) overfor homofile.

Oslo politidistrikt mener derfor at enhver straffbar handling som er motivert av bestemte former for hat eller negative holdninger bør karakteriseres som hatkriminalitet – uavhengig av om slik motivasjon er direkte nevnt i den aktuelle straffebestemmelsen.

1.3.4 HVILKE FORMER FOR HATEFULL/DISKRIMINERENDE MOTIVASJON SKAL OMFATTES?

Et viktig spørsmål er hvilke former for hateful motivasjon og hvilke negative holdninger som skal føre til at en straffbar handling defineres som hatkriminalitet. Skal det kun omfatte tradisjonell ”rasistisk” motivasjon som for eksempel hudfarge eller nasjonalitet, eller skal

også forhold som seksuell orientering, kjønn, kjønnsuttrykk, alder, funksjonsnedsettelse, politiske sympatier mv. omfattes?

Straffeloven av 2005 har tre ulike beskrivelser av hatefull/diskriminerende motivasjon:

- §§ 185, 186, 264, 272, 274 og 352 omfatter etnisitet (hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse), religion/livssyn, homofile orientering og nedsatte funksjonsevne.
- § 174 om tortur omfatter etnisitet, religion/livssyn, homofile orientering, nedsatte funksjonsevne og *kjønn*.
- § 77 bokstav i) om skjerpende omstendigheter omfatter etnisitet, religion/livssyn, homofile orientering, nedsatte funksjonsevne og *andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern*.

Kort skjematisk framstilt:

Bestemmelse i strl	Etnisitet	Religion/ livssyn	Homofil orientering	Nedsatt funk.evne	Kjønn	Andre grupper
§ 77 om skjerpende omstendigheter	X	X	X	X		X
§ 174 om tortur	X	X	X	X	X	
§ 185 om hatefulle ytringer	X	X	X	X		
§ 186 om diskriminering	X	X	X	X		
§ 264 om grove trusler.	X	X	X	X		
§ 272 om grov kroppskrenkelse	X	X	X	X		
§ 274 om grov kroppsskade	X	X	X	X		
§ 352 om grovt skadeverk	X	X	X	X		

Oslo politidistrikt finner det mest hensiktsmessig å la hatkriminalitet omfatte de hensynene som er gitt et særskilt strafferettslig vern i de mest sentrale hatkrimbestemmelsene, og da særlig § 185 om hatefulle ytringer og § 186 om diskriminering. Det er flere grunner til dette.

For det første er disse bestemmelsene undergitt den mest grundige rettslige og politiske behandlingen. Disse bestemmelsene er også de mest sentrale når det gjelder å oppfylle Norges folkerettslige forpliktelser på dette området. Det ligger derfor en klar politisk tanke og vilje bak de hensynene/gruppene som er gitt et særskilt vern i disse bestemmelsene.

For det andre er de hensynene som er vernet i disse bestemmelsene knyttet til forholdsvis etablerte begreper. Det gjør avgrensingen mot andre hensyn enklere og forutberegneligheten større.

For det tredje vil det å innlemme mange grupper og hensyn i definisjonen av hatkriminalitet kunne vanne ut begrepet og dermed redusere det særskilte vernet man har ønsket å etablere – ”Et vern for alle blir lett et vern for ingen”.²

² Se forarbeidene til strl 2005, [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) pkt. 10.7

Hvis man skulle innlemme flere hensyn i definisjonen ville det blitt vanskelig å trekke grensen for hvilke hensyn/grupper som skulle med. En mulighet ville være å ta med alle hensyn som er gitt et særskilt vern i en hvilken som helst straffebestemmelse. I så fall måtte man inkludere blant annet kjønn (som er nevnt i strl § 174 om tortur). En annen mulighet er å inkludere alle hensyn som er gitt et særskilt vern gjennom diskrimineringslovgivningen, uavhengig av om brudd på bestemmelsene er belagt med straff. Dette ville medføre en betydelig utvidelse av hvilke hensyn som var relevante, herunder enhver seksuell orientering, kjønnsuttrykk og et vidt spekter av funksjonsnedsettelse. Se mer om diskrimineringslovgivningen i pkt. 5.8.

En tredje mulighet er å inkludere enhver motivasjon som anses som straffeskjerpene. Før strl 2005 fremkom det hovedsakelig i rettspraksis hva slags motivasjon som kunne være straffeskjerpene, men i strl 2005 er dette regulert i § 77. I § 77 bokstav i) er hat/antipatier nevnt særskilt:

§ 77. Skjerpene omstendigheter

Ved straffutmålingen skal det i skjerpene retning især tas i betraktning at lovbruddet:

(...)

i) har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern

Her nevnes de tradisjonelle grunnlagene for hatkriminalitet, men det er lagt til sekkeposten ”andre (...) grupper med et særskilt behov for vern”. Hvis denne formuleringen skulle bli bestemmende for hva som skal regnes som hatkriminalitet ville det medføre en omfattende og uklar utvidelse av begrepet. Det er uheldig fordi det vil skape en stor gråsoner og kunne bidra til å vanne ut vernet for de etablerte gruppene.

Når man skal avgjøre hvem som skal omfattes av formuleringen ”andre (...) grupper med et særskilt behov for vern” er det naturlig å se hen til hvilke grupper som er særlig sårbare eller utsatt for kriminalitet. Før strl 2005 fremkom dette bare i rettspraksis³, men dette er nå nærmere beskrevet i § 77 bokstav h) (og til dels bokstav g). I forarbeidene⁴ til § 77 bokstav h) er det gitt følgende eksempler på grupper som er særlig utsatt: ”Ansatte i fengslene eller ved institusjoner som behandler personer med psykiske avvik, lærere ved visse skoler, ansatte ved offentlig tilgjengelig persontransport som for eksempel konduktører i NSB, drosjesjåfører, vektere og vakter er alle eksempler på dette”. Hvis kriminalitet som ”støter an” mot disse gruppene skulle inkluderes i hatkriminalitetsbegrepet ville man vanne ut hatkriminalitetsbegrepet så mye at det ville miste mye av sitt innhold.

I tillegg er det grunn til å tro at mange grupper som - mer eller mindre med rette - føler seg motarbeidet og misforstått av samfunnet for øvrig, vil hevde at de tilhører denne gruppen. Eksempelvis: vaksinemotstandere, konspirasjonsteoretikere, påstått el-overfølsomme mv. Å inkludere kriminalitet overfor disse gruppene i hatkriminalitetsbegrepet ville gjøre begrepet noe nær meningsløst. Se mer om § 77 i pkt. 1.9.

Kjønn som diskrimineringsgrunnlag finnes i straffeloven bare i § 174 om tortur.

Bestemmelsen ble vedtatt i 2004 for å oppfylle en anbefaling fra FNs torturkomité om å ha et eget straffebud mot tortur i samsvar med definisjonen av tortur i torturkonvensjonen. Kjønn

³ Tidligere rettspraksis har bl.a. gitt uttrykk for at vektere, taxisjåfører og ansatte på døgnåpne kiosker/bensinstasjoner er (yrkes-) grupper som er særlig utsatt for visse typer kriminalitet.

⁴ [Ot.prpr.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 12.1](#)

og kjønnsuttrykk er holdt utenfor hatkriminaldefinisjonen fordi det ikke er tatt med i de sentrale straffebestemmelsene om hatkriminalitet. Det samme gjelder alder, politisk syn og medlemskap i arbeidstakerorganisasjoner og seksuell orientering generelt.

Oslo politidistrikt bygger sin definisjon av hatkriminalitet på de hensynene som er gitt et særskilt vern i strl §§ 185, 186, 264, 272, 274 og 352. Det er også disse gruppene/hensynene Riksadvokaten legger til grunn for sine sentrale og landsdekkende prioriteringer for straffesaksbehandlingen. Se mer om dette i pkt. 1.10.1.

Vi har funnet det mest naturlig å gruppere hensynene slik:

- Etnisitet.
- Homofil orientering.
- Religion/livssyn.
- Nedsatt funksjonsevne.

Hensynene er nærmere behandlet i pkt. 1.4.

1.3.5 DEFINISJONEN

På bakgrunn av gjennomgangen over har Oslo politidistrikt valgt å definere hatkriminalitet slik:

Straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av hat eller negative holdninger på grunn av etnisitet, religion/livssyn, homofil orientering eller nedsatt funksjonsevne.

1.4 NÆRMERE OM DE ULIKE HENSYNENE

Nedenfor er en kort oversikt over hva som omfattes av de ulike hensynene.

1.4.1 NÆRMERE OM ETNISITET

Etnisitet omfatter nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.⁵ Annerledes hudfarge som skyldes spesielle tilstander eller sykdom (albinisme, hudsykdommer) faller trolig utenfor, men kan omfattes av alternativet funksjonsnedsettelse. Selvpåført endring i hudfarge omfattes neppe (bleket hud, solariumsbrunfarge).

1.4.2 NÆRMERE OM HOMOFIL ORIENTERING

Dette begrepet omfatter kun homofili. Andre seksuelle orienteringer, kjønnsidentiteter eller kjønnsuttrykk faller utenfor. Det å være bifil vil trolig omfattes fordi det også omfatter homofili. Begrepet homofil orientering omfatter den seksuelle orienteringen i seg selv og et hvert uttrykk for denne (ofte kalt leveform).

1.4.3 NÆRMERE OM RELIGION/LIVSSYN

Dette begrepet omfatter alle religioner og livssyn, også sekulære livssyn. For at noe skal kunne kalles en religion eller et livssyn er det trolig et krav om en viss utbredelse og en helhetlig livsanskuelse. En begrenset overbevisning er neppe nok. Det å tro at man kan snakke med døde for eksempel vil alene neppe ha et særlig strafferettslig vern.

---

⁵ Se definisjonen i Diskrimineringsloven om etnisitet § 6.

Foreninger som primært driver med arbeid av humanitær karakter, selvutviklende karakter, helsekarakter, kulturell karakter eller politisk karakter vil falle utenfor begrepet. Begrepet kan være utfordrende i forhold til nyreligiøse bevegelser og organisasjoner med et religiøst preg eller religiøse ambisjoner, eksempelvis scientologikirken.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) kom i en avgjørelse i juli 2015 til at veganisme måtte regnes som et livssyn etter Diskrimineringsloven om etnisitet, som forbyr diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn. Veganisme vil neppe regnes som et livssyn i strafferettslig forstand på grunn av det såkalte "klarhetskravet". Se mer i pkt. 1.4.4.

Se [NOU 2013-1](#) Det livssynsåpne samfunn (særlig pkt. 23.3), om begrepene religion og livssyn.

1.4.4 NÆRMERE OM NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Forarbeidene⁶ til strl 2005 er nedsatt funksjonsevne omtalt slik:

Uttrykket «nedsatt funksjonsevne» omfatter fysiske, psykiske og kognitive funksjoner. Nedsatte fysiske funksjoner vil kunne være bevegelse-, syns- eller hørselsfunksjon. Nedsatt psykisk funksjonsevne omfatter sykdommer og tilstander som regnes som psykiske lidelser. Nedsatt kognitiv funksjonsevne omfatter redusert evne til mentale prosesser som for eksempel hukommelse og språk. Ved den nærmere fastleggningen av uttrykket «nedsatt funksjonsevne» vil det måtte ses hen til hvordan dette kriteriet er tolket i diskrimineringslovgivningen.

Begrepet er upresist og lovgiver har bevisst valgt ikke å definere begrepet nærmere i lov. I forarbeidene til Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven står det: "Etter departementets syn vil lovforarbeider og praksis tydeliggjøre hvordan diskrimineringsgrunnlaget skal tolkes".⁷ Det som ytterligere kompliserer forståelsen av begrepet er at det brukes både i straffeloven og diskrimineringslovgivningen, og at begrepet har et annet om mer omfattende innhold i diskrimineringslovgivningen. Hvordan begrepet brukes i diskrimineringslovgivningen vil imidlertid kunne påvirke den strafferettslige forståelsen av begrepet (se sitatet over).

Nedenfor er utvalgte sitater fra forarbeidene⁸ til [Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven](#):

Nedsatt funksjonsevne er en betegnelse på fysiske, psykiske og kognitive forutsetninger hos et individ. Med nedsatt funksjonsevne menes tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner. Dette kan for eksempel dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon, eller ulike funksjonsnedsettelse pga. allergi, hjerte- eller lungesykdommer. Loven gir et vern mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, men ikke mot andre former for diskriminering. Det er ikke oppstilt noe krav om varighet og alvorlighetsgrad, men det forutsettes at begrepet ikke omfatter bagatellmessige forhold eller forhold av helt forbigående art, for eksempel et benbrudd. (Pkt. 1.2 s.14).

***

Departementet viser til at diagnoser innenfor autismespekteret og sittehemninger er omfattet av begrepet nedsatt funksjonsevne. Videre vil kroniske sykdommer også kunne omfattes av begrepet nedsatt funksjonsevne.

(...)

Departementet foreslår i likhet med utvalget at vilje og atferd også er et forhold det er naturlig å vurdere i forbindelse med spørsmålet om diskriminering har forekommet. Årsaken til den nedsatte funksjonsevnen er etter departementets syn irrelevant ved vurderingen av om den nedsatte

⁶ [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) s. 343.

⁷ [Ot.prp.nr.44 \(2007-2008\)](#) pkt. 9.4.8 (s. 91).

⁸ [Ot.prp.nr.44 \(2007-2008\)](#) pkt. 1.2 (s.14), pkt. 9.4.8 (s. 90) og pkt. 18 (s. 251).

funksjonsevnen er omfattet av diskrimineringsgrunnlaget. Departementet mener at selvpåført nedsatt funksjonsevne er omfattet av diskrimineringsgrunnlaget. Det betyr for eksempel at skader etter idrett eller usunn livsstil ikke skal påvirke vurdering av den nedsatte funksjonsevnen og diskriminerings spørsmålet.

Departementet støtter utvalgets vurdering om at det er forskjell på atferd som skyldes nedsatt funksjonsevne og viljebestemt atferd. Dette vil blant annet kunne få konsekvenser for personer med Tourettes syndrom. Personer med denne funksjonsnedsettelsen kan ha ufrivillige rykninger og atferd som oppfattes som negativ av omgivelsene. I den grad atferd er et utslag av nedsatt funksjonsevne og ikke vilje, mener departementet at denne atferden må oppfattes som en del av funksjonsnedsettelsen.

(...)

Om avhengighet av rusmidler omfattes av begrepet nedsatt funksjonsevne er et annet spørsmål. Etter departementets vurdering kan fysisk og psykisk avhengighet av rusmidler innebære nedsatt funksjonsevne og således omfattes av diskrimineringsvernet. Det vil imidlertid ikke alltid være slik. Departementet går i likhet med utvalget inn for at avhengighet må avgrenses mot viljebestemt atferd, noe som blant annet innebærer at diskrimineringsvernet ikke gir noen beskyttelse mot for eksempel straffeforfølgning, dersom personen har begått for eksempel vinningskriminalitet.

(...)

Departementet støtter utvalgets forslag om at utseendemessige forhold i seg selv i utgangspunktet ikke skal falle inn under diskrimineringsvernet. Men noen forhold ved utseende faller inn under diskrimineringsgrunnlaget. Det kan ifølge departementet for eksempel være noen utseendemessige forhold som er en konsekvens av en sykdom eller nedsatt funksjonsevne.

Departementet vil ikke utelukke at noen ytre trekk unntaksvis i seg selv kan regnes som nedsatt funksjonsevne, for eksempel brannskadet hud. I likhet med at utseendemessige forhold ikke nødvendigvis regnes som nedsatt funksjonsevne mener departementet at for eksempel overvekt ikke naturlig regnes som nedsatt funksjonsevne. Overvekt kan imidlertid forårsake en rekke funksjonsnedsettelser som vil innebære nedsatt funksjonsevne og således være omfattet av diskrimineringsvernet. (Pkt. 9.4.8, s. 90 flg)

I forarbeidene til endringer i loven⁹ står det om blant annet:

Med «nedsatt funksjonsevne» menes tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner. Dette kan for eksempel dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon, eller ulike funksjonsnedsettelser på grunn av allergi, hjerte- eller lungesykdommer. Begrepet omfatter også psykiske lidelser som for eksempel depresjon eller bipolare lidelser.

Det stilles ikke krav til varighet eller alvorlighet. Hva som er årsaken til funksjonsnedsettelsen har ikke betydning. Begrepet avgrenses derfor ikke mot tilstander som er forårsaket av individets egen atferd.

Rusavhengighet, overvekt og utseendemessige forhold er omfattet av diskrimineringsgrunnlaget nedsatt funksjonsevne i den grad tilstanden har medført nedsatt funksjonsevne, har sin årsak i en underliggende funksjonsnedsettelse eller forskjellsbehandlingen skjer på grunn av tidligere, fremtidig eller antatt nedsatt funksjonsevne. Diskriminering av hiv-positive er dekket av vernet mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Det gjelder også tilfeller der diskrimineringen skjer på grunn av frykt for smitte.

Diskriminering av personer som bruker alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) eller tegnspråk regnes som diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Det såkalte klarhetskravet vil sette en begrensning for hva som kan omfattes av begrepet funksjonsnedsettelse i strafferettslig sammenheng. Klarhetskravet innebærer at ”lovbrudd må være klart definert ved rettsregler som er tilgjengelige for allmennheten, og forbyr at straffebestemmelser blir tolket utvidende eller analogisk til skade for tiltalte”.¹⁰ I strafferettslig sammenheng vil derfor utgangspunktet være at begrepet funksjonsnedsettelse bare omfatter det man etter en naturlig språklig forståelse vil legge i begrepet.

⁹ [Prop.88 L \(2012-2013\)](#) pkt. 1.2 (s. 14) og 9.4.6.2 (s. 88).

¹⁰ [Rt. 2009 s. 780](#) (avsnitt 21). Se også [Rt. 2011 s. 469](#), [Rt 2012-1211](#) og [Rt. 2014 s. 786](#).

Noen utgangspunkter for hva som omfattes av den strafferettslige forståelsen av begrepet nedsatt funksjonsevne:

Type funksjonsnedsettelse

- Alle typer funksjonsnedsettelse omfattes: fysisk, psykisk og kognitiv.
- Utseendemessige forhold alene vil som hovedregel ikke regnes som nedsatt funksjonsevne.

Alvor og varighet

- Det stilles ingen bestemte krav til alvor og varighet, men det inngår som momenter ved vurderingen av om det foreligger nedsatt funksjonsevne.
- Kortvarige forbigående tilstander vil ikke omfattes selv om de kan medfører en betydelig funksjonsnedsettelse, eksempelvis beinbrudd eller influensa.
- Bagatellmessige forhold omfattes ikke. I strafferettslig sammenheng er det naturlig å ta utgangspunkt i at funksjonsnedsettelsen må være markert større enn begrensninger som store deler av befolkningen til enhver tid opplever, slik som kortpustethet, nærsynthet, dårlige knær, moderat allergi, nedstemthet, søvnløshet mv.
- Det vil alltid være gråsoner: blindhet er soleklar nedsatt funksjonsevne, men hvor dårlig syn skal man ha før det regnes som funksjonsnedsettelse? Det må være klart at behov for briller i seg selv ikke er tilstrekkelig, men hva hvis man har for dårlig syn til å kjøre bil (selv med briller)?

Årsak

- Det stilles ingen krav til årsak.
- Helt eller delvis selvforskyldt nedsatt funksjonsevne omfattes.
- Nedsatt funksjonsevne på grunn av uforsiktighet, selvskading, rus eller livsstil omfattes derfor.
- Rene viljeshandlinger faller naturligvis utenfor. Det å bruke handicapheisen fordi man ikke gidder å ta trappa er ikke en funksjonsnedsettelse.¹¹

1.5 HVA FALLER UTENFOR BEGREPET?

Kriminalitet kan være motivert av negative holdninger som faller utenfor begrepet hatkriminalitet. I dette punktet er noen av disse, og noen grensetilfeller omtalt.

Alder

- Alder er ikke særskilt vernet i strafferetten.
- Kriminalitet motivert av hat overfor unge eller gamle vil derfor ikke være hatkriminalitet.
- Hvis alder medfører funksjonsnedsettelse (f.eks. at man sitter i rullestol) kan det være vernet som funksjonsnedsettelse.
- I Arbeidsmiljøloven er forskjellsbehandling på grunn av alder forbudt. Se pkt. 6.5.

Kjønn

- Kjønn er, med unntak av § 174 om tortur, ikke særskilt vernet i strafferetten.
- Kriminalitet motivert av for eksempel hat mot kvinner er derfor ikke hatkriminalitet.
- I likestillingsloven er usaklig forskjellsbehandling på grunn av kjønn forbudt. Se pkt. 6.1.

---

¹¹ En munter påminnelse om dette finner man utenfor Systembolaget i Årjäng hvor det under en trafikkskilt med rullestolsymbolet for handicap-parkering står presisert på et eget lite skilt: "Lathet är inget handikapp".

Kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet

- Straffbare handlinger som er motivert av negative holdninger til annerledes kjønnsuttrykk eller kjønnsidentitet er ikke vernet.
- Med kjønnsuttrykk menes den måten en person gir seg til kjenne på som enten kvinne, mann eller utenfor samfunnets tokjønnsnorm. Med kjønnsidentitet menes en persons indre opplevelse av å være kvinne, mann, både kvinne og mann eller ingen av delene.¹²
- Begrepene brukes ofte i forbindelse med transpersoner som er et paraplybegrep for personer som har et utseende eller identitet som uttrykker et annet kjønn enn det som ble registrert for dem ved fødsel.¹³
- Kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet er uavhengig av biologisk kjønn, og uavhengig av seksuell orientering. En person som har et kvinnelig kjønnsuttrykk kan biologisk sett være mann eller kvinne og ha en hvilken som helst seksuell orientering. Enkelte oppfatter imidlertid transseksualitet som et uttrykk for homofil orientering. Dette skaper noen utfordringer for politiet fordi straffbare handlinger som er motivert av negative holdninger til homofile vil være hatkriminalitet, mens straffbare handlinger som er motivert av negative holdninger til annerledes kjønnsuttrykk ikke vil være hatkriminalitet.
- Hvis en transperson blir utsatt for vold vil det kunne være vanskelig å avklare hva som er motivasjonen – hva de negative holdningene knytter seg til. Det vil kunne være slik at en mistenkt både vil ha negative holdninger til homofile og til personer med annerledes kjønnsuttrykk – eller at gjerningspersonen anser annerledes kjønnsuttrykk som et uttrykk for homofil orientering.¹⁴
- På grunn av vanskeligheten med å klargjøre motivasjonen vil Oslo politidistrikt inntil videre kode straffbare handlinger som synes motivert av negative holdninger til transpersoner som hatkriminalitet, selv om dette i ren form ikke omfattes av hatkriminalitetsbegrepet.
- I Diskrimineringsloven om seksuell orientering er usaklig forskjellsbehandling på grunn av kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk forbudt. Se pkt. 6.4.

Annen seksuell orientering enn homofili

- Det er bare *homofil* legning/leveform/orientering som er vernet i strafferetten. Annen seksuell orientering er ikke vernet.
- Dette er et bevisst valg fra lovgiver. I forarbeidene til strl 2005¹⁵ skriver departementet: "...formålet også med dette straffalternativet bør være å gi utsatte minoriteter et særskilt vern. Et vern for alle blir lett et vern for ingen. Uttrykket «seksuell orientering» ville også omfatte heterofile, som ikke har behov for et slikt vern".
- I Diskrimineringsloven om seksuell orientering er usaklig forskjellsbehandling på grunn av enhver seksuell orientering forbudt. Se pkt. 6.4.

Politiske sympatier

- Politiske sympatier, enten det gjelder vanlig partipolitikk eller politiske særinteresser, er ikke særskilt vernet i strafferetten.
- Kriminalitet motivert av hat mot for eksempel Arbeiderpartiet eller organisasjonen SIAN (Stopp Islamiseringen Av Norge) er derfor ikke hatkriminalitet.

¹² Se LHBT-ordlista på: <http://www.bufetat.no/LHBT/ABC---ord-og-uttrykk/>

¹³ Se LHBT-ordlista på: <http://www.bufetat.no/LHBT/ABC---ord-og-uttrykk/>

¹⁴ Skal man skille motivasjonen må man kunne gi svar på spørsmålene: Ville gjerningspersonen gjort det samme mot en homofil person som kledde seg alminnelig, og ville gjerningsmannen gjort det samme selv om han visste at personen var heterofil?

¹⁵ [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) pkt. 10.7

Interesser og tilhørighet

- Interesser eller tilhørighet til en forening eller bevegelse er ikke særskilt vernet i strafferetten.
- Dette vil gjelde politiske interesser (eks. miljøvern og dyrevern), næringsinteresser (eks. pelsdyroppdrettere), sosiale interesser (fotballsupportere) og andre interesser, overbevisninger eller livsstiler (eks. å være gother eller vaksinemotstander).
- Hvis en interesse/tilhørighet sammenfaller med en interesse som er vernet i strafferetten må man forsøke å skille ut hva som er motivasjonen for de straffbare handlingene. Hvis for eksempel norske fotballsupportere utøver vold mot tyrkiske fotballsupportere vil trolig motivasjonen være at de er ”fotballfiender” ikke at de er tyrkiske.

Yrke, bosted, økonomi, sosial status mv.

- Disse forholdene er ikke særskilt vernet i strafferetten.
- Kriminalitet motivert av hat overfor for eksempel nordlendinger, sauebønder, vektere, vestkantfolk, alenemødre, aksjemeglere, trygdemottakere og lignende er derfor ikke hatkriminalitet.

Utseendemessige trekk som ikke kan knyttes til et vernet grunnlag.

- Utseendemessige trekk knyttet til etnisitet, homofil orientering, religion/livssyn eller funksjonsnedsettelse er særskilt vernet i strafferetten. Andre utseendemessige trekk er ikke særskilt vernet.
- Dette gjelder kroppslige trekk som hårfarge, enten den er selvvalgt eller medfødt - og påkledning.
- En konsekvens av dette er at en dørvakt lovlig kan avvise personer som oppfattes som stygge, som har rødt hår eller bruker caps, men ikke personer som har mørk hud, bruker turban eller har CP (strl § 186).

1.6 KRAVET OM HATEFULL MOTIVASJON

1.6.1 GENERELT

For at en straffbar handling skal regnes som hatkriminalitet er det et vilkår at handlingen er motivert av hat mot eller negative holdninger til en av de interessene/hensynene/gruppene som er særskilt vernet. Dette spørsmålet oppstår i to situasjoner.

For det første oppstår spørsmålet i tilknytning til om en bestemt straffebestemmelse skal få anvendelse på et forhold. Enkelte straffebestemmelser (eks § 272 om grov kroppskrenkelse) stiller eksplisitt krav om en bestemt motivasjon. Hvorvidt den straffbare handlingen er motivert av et av de vernede hensynene blir derfor et spørsmål retten (og påtalemyndigheten) må ta stilling til for å avgjøre om bestemmelsen får anvendelse på forholdet.

For det andre oppstår spørsmålet om motivasjon i tilknytning til hvilke saker politiet skal definere/kode som hatkriminalitet – uavhengig av om bestemmelsen stiller krav om en bestemt motivasjon.¹⁶

---

¹⁶ Se mer om definisjonen av hatkriminalitet i pkt. 1.2.

Spørsmålet om når det kan sies å foreligge hatefull motivasjon vil et stykke på vei bli besvart på samme måte i de to relasjonene – men ikke alltid. Flere av de sentrale hatkriminalbestemmelsene (eks § 272) krever at den straffbare handlingen er motivert av *fornærmedes* hudfarge mv. Det at det er *fornærmedes* hudfarge som er motiverende vil derfor være avgjørende for om bestemmelsen får anvendelse. Når det gjelder hva som skal defineres/kodes som hatkriminal er det tilstrekkelig det foreligger hatefull motivasjon knyttet til for eksempel hudfarge i sin alminnelighet, uten noe krav om at det er *fornærmedes* hudfarge som er motiverende. Se eksempel i pkt. 1.6.7 under.

Hva som ligger i motivasjonskravet kan være vanskelig å avgjøre, særlig hvor motivasjonen er sammensatt. Saker hvor motivasjonen er knyttet til de aktuelle grunnlagene uten at det nødvendigvis er et direkte uttrykk for negative holdninger mot den aktuelle gruppen er også utfordrende.

Eksempelene under illustrerer nærmere hvordan motivasjonskravet skal forstås.

1.6.2 DET AT FORNÆRMEDE TILHØRER EN VERNET GRUPPE GJØR DET IKKE AUTOMATISK TIL HATKRIM

Det er ikke slik at all kriminalitet som rammer en vernet person eller gruppe er hatkriminal. Det er *motivasjonen* som er avgjørende, ikke hvem *fornærmede* er.

Det å stjele bilen til en muslim vil bare være hatkriminal hvis grunnen til tyveriet er negative holdninger til muslimer – noe som trolig er en ganske sjelden motivasjon for biltyveri.

På den annen side kan det være hatkriminal selv om fornærmede ikke tilhører en vernet gruppe, hvis den straffbare handlingen likevel er motivert av negative holdninger til en vernet gruppe. Se eksempel under.

Noen av hatkriminalgrunnlagene retter seg mot minoriteter. Men grunnlaget etnisitet, og til dels religion/livssyn er noe alle har. Det sier seg selv at ikke all kriminalitet som rammer en som har et livssyn eller en etnisitet vil være hatkriminal – da vil praktisk talt all kriminalitet være hatkriminal.

1.6.3 BEVISMESSIGE UTFORDRINGER

Hatkriminal gir bevismessige utfordringer. Motivasjon er en psykologisk faktor som ikke kan observeres direkte. Man må derfor vurdere motivasjon ut fra hva gjerningspersonen selv sier om motivasjon – eller gjøre slutninger ut fra ytre omstendigheter.

Et eksempel til illustrasjon: En homofil mann har fått skåret opp dekkene på bilen sin. Han tror at årsaken er at han er homofil. Politiet får tak i gjerningsmannen som erkjenner skadeverket, men nekter for at det var motivert av hat mot homofile. Han hevder det var et tilfeldig skadeverk begått i fylla.

De bevismessige utfordringene skaper reiser noen spørsmål når det gjelder koding. Dette er nærmere behandlet i pkt. 9.

1.6.4 BLANDET MOTIVASJON

En annen utfordring er det man kan kalle blandet motivasjon. I en del tilfeller vil det være en sammensatt – og ofte uklar – motivasjon for en straffbar handling. Eksempelvis blir en mørkhudet dørvakt slått ned av en full gjest. Grunnen til at gjesten slår er dels at han er nektet

adgang og dels at han misliker mørkhudete. Er det da hatkrim? Hvor stor må den hatefulle motivasjonen være for at det skal regnes som hatkrim? Dette spørsmålet har vært drøftet i tilknytning til strl 1902 § 232 og § 292. Det som er sagt om motivasjon i tilknytning til disse bestemmelsene vil være førende for når det skal sies å foreligge hatkrim også for andre straffebestemmelser. I forarbeidene¹⁷ til strl 1902 § 232 står det: ”Det er ellers ikke avgjørende at rasisme er det eneste motivet for handlingen, men det tenkes på tilfelle hvor rasisme har vært fremtredende og klart satt sitt preg på overtredelsen”. Se også pkt. 4.4.3.

I [Agder 07.02.2007](#) som gjaldt rasistisk motivert skadeverk etter strl 1902 § 292 sa retten følgende om blandet motivasjon: ”Det er i denne sammenheng ikke avgjørende at rasisme er det eneste motivet for handlingen, men det er et vilkår at rasisme har vært fremtredende og klart satt sitt preg på overtredelsen. De utsagnene domfelte kom med, både på stedet da handlingen ble begått og noe senere hjemme hos kameraten hvor hendelsen ble omtalt, viser at rasisme har vært en klar motivasjonsfaktor”.

I [Borgarting 17.02.2010](#) ble A dømt for brudd på strl 1902 § 135a for blant annet å ha gjort nazihilsen og sagt ”jævla pakkis”. Han ble også dømt for vold, men retten fant ikke at denne var rasistisk motivert, jf. strl § 232. Retten fant ikke tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med dette fordi det ikke kunne utelukkes at motivasjonen for voldsutøvelsen var å hjelpe/forsvare tiltaltes bror.

I forarbeidene¹⁸ til strl § 77 bokstav i) om hatefull motivasjon som straffeskjerpene moment, står det: ”Bestemmelsen tar sikte på tilfeller hvor forbrytelsens motiv helt eller delvis kan tilskrives disse omstendighetene”. Dette er også et naturlig utgangspunkt for spørsmål om hva som skal kodes som hatkrim og hvorvidt en av straffebestemmelsene som nevner hatefull motivasjon skal få anvendelse.

Kort oppsummert kan man si at hatefull motivasjon ikke trenger å være den eneste eller den avgjørende motivasjonen for en straffbar handling for at det skal regnes som hatkrim, men den må ha vært ”fremtredende og klart satt sitt preg på overtredelsen”.

1.6.5 TILSYNELATENDE HATMOTIVASJON

Et spesielt tilfelle er det kan man kalle tilsynelatende hatmotivasjon. Dette er tilfeller hvor gjerningsmannen har kommet med hatefulle/diskriminerende ytringer, men hvor ytringene fremstår som tilfeldige og ikke nødvendigvis som et uttrykk for motivasjonen for den straffbare handlingen.

Eksempelvis blir to menn uenige om hvem som er først i en taxikø, og de begynner å slåss. A er mest brutal og blir anmeldt for vold. A er lys i huden, B er mørk. Mens de slåss kommer A med en rekke generelle skjellsord (”idiot”, ”hestkuk” mv.), etter hvert sier han også ”svarte faen”. Betyr dette at motivasjonen for volden er hat på grunn av etnisitet, eller er det et generelt skjellsord i en tilfeldig rasistisk innpakning? Skal dette regnes som hatkrim? Her finnes det ikke noe entydig svar. Ofte vil slike ytringer vise at motivasjonen i hvert fall delvis kommer av hat, men hvis ytringen fremstår som helt tilfeldig vil det neppe være riktig å regne det som hatkrim.

En liknende problemstilling oppstår når noen bruker i utgangspunktet nøytrale betegnelser på vernede gruppe som generelle skjellsord, eksempelvis ”jøde!” eller ”homo!”. Hvis noen

¹⁷ [Ot.prp.nr.79 \(1988-1989\) pkt. 9.](#)

¹⁸ Se [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 12.1](#)

utøver vold mot en homofil person samtidig som de roper ”homo!” vil det være mye som taler for at motivasjonen er negative holdninger til homofile. Hvis voldelige fotballsupportere roper ”jøder!” til rivaliserende supportere som åpenbart ikke er jøder, vil det imidlertid ikke være naturlig å si at negative holdninger til jøder er *motivasjonen* for volden.

1.6.6 MOTIVASJONEN ER HAT MOT HANDLINGER SOM FORBINDES MED EN VERNET GRUPPE

I noen tilfeller kan motivasjonen for straffbare handlinger være hat eller negative holdninger til handlinger som forbindes med en vernet gruppe. Argumentasjonen fra gjerningsmannen vil kunne være: ”Jeg har ikke noe imot....., men jeg misliker at de alltid...”

Disse tilfellene må vurderes konkret, men vil nok ofte være hatkrim. For det første vil en del handlinger være så nært knyttet til gruppen at man ikke kan skille mellom negative holdninger til gruppen og negative holdninger til handlingene. Hvis en person som er mistenkt for vold mot en muslim sier at han ikke har noe imot muslimer, men legger til at ”Jeg blir bare så provosert av at de skal be fem ganger om dagen”, så vil det måtte regnes som hatkrim.

For det andre vil en påstand om at man ikke er negativ til gruppen, men til handlingene ofte være basert på fordommer og gruppetekning. I slike tilfeller vil det være naturlig å si at det er negative holdninger til gruppen som er den egentlige motivasjonen.

Dette var tema i [Follo tingrett 11.02.2014](#) hvor flere unge menn ble dømt for hatkrim mot en homofil mann. De ble ikke hørt med at de ikke hadde noe imot homofile, bare det at et friluftsområde ble brukt til tilfeldig sex (”dogging”).

1.6.7 FORNÆRMEDE TILHØRER IKKE EN VERNET GRUPPE

En straffbar handling kan være hatkrim selv om fornærmede ikke tilhører en vernet gruppe. Eksempelvis vil en sak hvor en person skjærer opp dekkene til den hvite, norske, heterofile ordføreren fordi ordføreren taler varmt for å opprette et nytt asylmottak i kommunen, bli regnet som hatkrim fordi handlingen er motivert av negative holdninger på grunn av etnisitet. Det er derfor naturlig å anse 22. juli - saken som hatkrim selv om ofrene i saken i liten eller tilfeldig grad tilhørte vernede grupper. Grunnen til dette er at terrorhandlingene var motivert av hat mot det flerkulturelle samfunnet.

Merk imidlertid at strl §§ 174, 186, 264, 272, 274 og 352 krever at motivasjonen knytter seg til *fornærmedes* hudfarge mv. Det har den konsekvens at skadeverket i ordførereksempelet over ikke nødvendigvis vil omfattes av § 352 om grovt skadeverk fordi det ikke er *fornærmedes* etnisitet som er motiverende¹⁹. Det vil imidlertid likevel bli kodet som hatkrim fordi det er en straffbar handling som er motivert av negative holdninger på grunn av etnisitet mv. Se mer om dette i omtalen av de aktuelle bestemmelsene under.

1.6.8 ANNEN MOTIVASJON ENN HAT/ANTIPATIER FOR Å RAMME VERNET GRUPPE

I de tilfellene hvor en gjerningsmann bevisst har begått kriminalitet mot personer som tilhører en vernet gruppe – men hvor det ikke er hat eller negative holdninger som er motivasjonen – vil det i utgangspunktet ikke være hatkrim. Et eksempel vil være en gjerningsmann som

---

¹⁹ Det kan likevel tenkes at forholdet vil regnes som grovt skadeverk fordi listen over momenter i § 352 ikke er uttømmende.

bevisst raner eller stjeler fra personer i rullestol, ikke på grunn av hat mot personer med funksjonsnedsettelse, men fordi han anser det som enklere enn tyveri fra funksjonsfriske.²⁰

Se som eksempel [Gulating 19.11.2003](#) hvor tre personer utga seg for å være homofile for å få tilgang til leiligheten til en homofil mann, for deretter å rane ham. Uten holdepunkter for at et slikt ran er motivert av hat mot homofile, skal det ikke regnes som hatkriminalitet.

1.6.9 GJERNINGSMANN OG FORNÆRMET TILHØRER SAMME GRUPPE

En spesiell situasjon er hvor gjerningsmann og fornærmede tilhører samme gruppe, eksempelvis samme religion eller samme etniske gruppe. Se også neste punkt om "positiv" motivasjon.

Noen varianter av dette er uproblematisk. Det at én retning innen en religion begår kriminalitet motivert av hat mot en annen del av samme religion (eksempelvis shia-muslimer og sunni-muslimer) vil klart være hatkriminalitet.

Vanskeligere blir det hvor hatet ikke knytter seg til religionen eller gruppen, men til hvordan en person praktiserer sin religion eller lever livet sitt. Eksempler på dette er muslimer som truer muslimske kvinner fordi de ikke er gård tildekket, eller kristne som hetser andre samboende kristne for å drive "hor". Andre eksempler er homofile som sjikanerer andre homofile som ikke er åpne om sin seksuelle orientering, eller døve som er negative til andre døve som setter inn hørselimplantat.²¹

I disse tilfellene er ikke motivasjonen negative holdninger til religionen, den seksuelle orienteringen eller funksjonsnedsettelsen som sådan. De negative holdningene knytter seg til en persons livsførsel eller handlinger – men grunnlaget for de negative holdningene er religiøse oppfatninger eller andre normer for hva som er "riktig" oppførsel for gruppen. Disse tilfellene bør etter Oslo politidistrikts syn regnes som hatkriminalitet. Behovet for beskyttelse mot trusler mv. vil være det samme enten noen misliker religionen din som sådan eller måten du praktiserer religionen på.

I flere av de sentrale straffebedene innen hatkriminalitet er det ikke holdepunkter for å tolke inn et krav om negative holdninger til den vernede gruppen eller interessen som sådan – selv om det nok vil være den vanligste formen for motivasjon. Det er derfor ingen grunn til å stille et slikt krav når det gjelder hva som skal *kodes* som hatkriminalitet. Når straffebestemmelsene bruker en formulering som "motivert av fornærmedes hudfarge" tilsier at det at det er tilstrekkelig at de aktuelle hensynene har vært motiverende i en eller annen form.²²

1.6.10 "POSITIV" MOTIVASJON

Selv om det neppe har stor praktisk betydning kan det tenkes situasjoner hvor det er positive holdninger knyttet til de vernede grunnlagene/gruppene som er motivasjonen for straffbare

²⁰ Interesseorganisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse mener at en del av den kriminaliteten som personer med funksjonsnedsettelse utsettes for er motivert av antipatier, men at dette er lite kjent. Det kan derfor være grunn til å etterforske motivasjonen grundig i slike saker.

²¹ Cochleaimplantat er et hørselimplantat som blir benyttet i økende grad og som har skapt opphetet debatt blant døve. De sterkeste motstanderne har hevdet at teknologien representerer et folkemord. Se *Døve barn med cochleaimplantat* – kultur og teknologi på historisk kollisjonskurs?, Eva Simonsen, Handicaphistorisk tidsskrift nr. 10 – 2003.

²² Strl § 185 bruker formuleringen "på grunn av", men i og med at hatefull ytring inngår i gjerningsbeskrivelsen kan det knapt tenkes tilfeller hvor vilkårene er oppfylt uten at det er motivert av negative holdninger på grunn av etnisitet mv.

handlinger. Positiv motivasjon faller som utgangspunkt utenfor definisjonen av hatkrim, men noen gråsoner kan likevel oppstå.

Et eksempel er en person som stjeler penger for å gi til romfolk, fordi han sympatiserer med deres vanskelige situasjon. Denne motivasjonen vil ikke fanges opp av noen av hatkrimbestemmelsene og vil også falle utenfor definisjonen av hatkrim.

Hvis en muslimsk dørvakt nekter en ung muslim adgang til et utested fordi han mener at unge muslimer bør skjermes fra alkohol og andre fristelser på utesteder, så vil det rammes av strl § 186 – selv om motivasjonen her er ”positiv” i den forstand at vekten er positiv til Islam og ønsker å beskytte gutten eller jenta. Dette må også regnes som hatkrim etter definisjonen fordi det i realiteten er uttrykk for et negativt syn på livsførselen til gutten/jenta.

Et annet vanskelig eksempel er en mann som slår sin kone og sine barn fordi det i følge hans religiøse syn er riktig for å kontrollere og oppdra dem. Hvis volden er en reaksjon på deres (manglende religiøse) livsførsel vil det trolig måtte regnes som hatkrim fordi motivasjonen er negative holdninger til deres livsførsel sammenliknet med et religiøst ideal. Hvis volden bare er et uttrykk for hva han mener er god barneoppdragelse ("det er nødvendig å slå barn for å lære dem forskjellen på rett og galt") er det mer tvilsomt om det er hatkrim. I sistnevnte tilfelle er ikke motivasjonen negative holdninger verken til religion eller (manglende religiøs) livsførsel. Religionens eneste rolle er at den har vært grunnlag for et middelaldersk syn på barneoppdragelse.

Et mer komplisert eksempel er en bussjåfør som nekter en svart mann adgang til bussen fordi den er full av nazisympatisører og han frykter at den svarte mannen skal få bank. Dette vil ikke være hatkrim etter definisjonen fordi det ikke er negative holdninger som er motiverende for nektelsen. Nektelsen vil i utgangspunktet rammes av § 186, men må trolig regnes som straffri som nødrett, eventuelt etter rettsstridsreservasjonen.²³

1.6.11 NOEN EKSEMPLER

Nedenfor følger noen eksempler på straffbare handlinger som faller utenfor eller innenfor hatkrimbegrepet.

Å skjære opp dekkene på bilen til en afrikaner fordi man hater utlendinger.

- Dette vil være grovt skadeverk etter strl § 352 fordi det er "motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse...".
- Åpenbart hatkrim fordi det er motivert av negative holdninger på grunn av etnisitet.

Å skjære opp dekkene på bilen til en Vålerengasupporter fordi man hater Vålerenga

- Dette vil neppe være grovt skadeverk fordi ingen av de skjerpene momentene i strl § 352 kommer til anvendelse.
- Ikke hatkrim fordi det ikke er motivert av hat knyttet til de hensynene som er gitt et særskilt vern gjennom hatkrimbestemmelsene.

Å skjære opp dekkene på en rutebuss uten noen spesiell motivasjon

- Kan være grovt skadeverk etter strl § 352 fordi det ”er rettet mot gjenstander til alminnelig nytte”.

---

²³ Eksempelet er ikke så fjerntliggende som man skulle tro. Etter det såkalte "bussdrapet" i Årdal i 2013 ble asylsøkere nektet å ta Valdresekspressen i dagene etter drapet, angivelig for å beskytte dem mot reaksjoner fra andre passasjerer.

- Ikke hatkrim fordi det ikke er motivert av et hat knyttet til de hensynene som er gitt et særskilt vern gjennom hatkrimbestemmelsene.

Å skjære opp dekkene på bilen til en kvinnelig AP-politiker fordi man hater kvinner og Arbeiderpartiet.

- Det vil neppe være grovt skadeverk fordi ingen av de skjerpende momentene i strl § 352 kommer til anvendelse.²⁴
- Ikke hatkrim fordi det ikke er motivert av et hat knyttet til de hensynene som er gitt et særskilt vern gjennom hatkrimbestemmelsene.
- Det kan imidlertid være straffeskjerpende at skadeverket er motivert av hat mot kvinner og Arbeiderpartiet, fordi slik kriminalitet kan virke ekstra skremmende og kan virke hemmende på ytringsfriheten.

Å skjære opp dekkene på bilen til en kvinnelig muslimsk samfunnsdebattant fordi man er negativ til at muslimske kvinner ytrer seg offentlig.

- Kjønn som motivasjon er ikke særskilt strafferettslig vernet gjennom hatkrimbestemmelsene og må derfor sees bort fra.
- Dette vil være hatkrim fordi skadeverket er motivert av negative holdninger på grunn av religion. Om gjerningsmannen er positiv eller negativ innstilt til Islam generelt er uten betydning.

1.7 LITT OM FORSØK PÅ HATKRIM

Forsøkslæren er i utgangspunktet den samme for hatkrimbestemmelsene som for strafferetten for øvrig, men et par spesielle tilfeller skal likevel kommenteres her.

Et eksempel: En etnisk norsk mann har farget håret svart og er svært solariumsbrun. Han blir feilaktig tatt for å være pakistaner og av den grunn nektet adgang til et utested. Dette vil neppe blir regnet som fullbyrdet brudd på strl § 186 fordi ordlyden er tydelig på at avvisningen må skyldes personens faktiske etnisitet. Reelle hensyn kan tale for å la en slik handling omfattes av bestemmelsen fordi avvisningen er uttrykk for en holdning man ønsker å straffe. Men det er neppe grunnlag for å tolke inn ”faktisk eller opplevd...” i bestemmelsen uten klare holdepunkter i rettskildene – noe som ikke finnes per i dag. Straff for forsøk er ikke aktuelt i denne situasjonen fordi strafferammen i § 186 er for lav til at forsøksstraff kan gjøres gjeldende, jf. § 16. Når det gjelder koding vil det normalt være riktig å kode slike saker som hatkrim. Se mer om koding i pkt. 9

Strl § 174 om tortur har høy nok strafferamme til at forsøksstraff kan gjøres gjeldende ved en tilsvarende misforståelse, jf. § 16.

Straffebestemmelsene § 264 (grove trusler), § 272 (grov kroppskrenkelse), § 274 (grov kroppsskade) og § 352 (grovt skadeverk) er alle bestemmelser som skjerper straffen for handlinger som uansett vil være straffbare. Alle bestemmelsene har høy nok strafferamme til at forsøksstraff kan gjøres gjeldende ved en misforståelse som nevnt over, jf. § 16. Hvor stor praktisk betydning adgangen til å anvende forsøksstraff har er imidlertid usikkert. Hatefull motivasjon er i alle disse bestemmelsene nevnt som et av flere forhold som kan gjøre forholdet grovt. Det er nærliggende å tro at domstolen også vil legge vekt på hatefull motivasjon som bygger på en misforståelse ved vurderingen av om forholdet skal regnes som grovt. Hvis den solariumsbrune mannen i eksempelet over blir banket opp av noen som hater

²⁴ Se forrige fotnote.

utlendinger vil trolig domstolene komme til at det er en grov kroppsskade etter § 272 tross misforståelsen.

Problemstillingen oppstår i liten grad for § 185 om hatefulle ytringer fordi det å (offentlig) ytre seg hatefullt om de vernede gruppene er straffbart uansett. Hvis en person på et offentlig sted kommer med hatefulle karakteristikk av pakistanere fordi han feilaktig tror han ser en pakistaner så vil utsagnet uansett omfattes av bestemmelsen.

1.8 HATKRIM MOT EN MAJORITET

Et av hovedformålene med hatkrimbestemmelsene er å gi minoriteter et særlig vern.²⁵ Noen av de vernede gruppene/hensynene vil alltid representere en minoritet, eksempelvis homofil orientering og funksjonsnedsettelse. Grunnlaget religion/livssyn er derimot er noe de fleste har, og etnisitet er noe alle har. Kan man bruke hatkrimbestemmelsene når motivasjonen er negative holdninger til en majoritet på grunnlag av et av de vernede hensynene? Eksempelvis slår en afrikansk mann ned en etnisk norsk mann fordi han hater nordmenn. Det klare utgangspunktet er at også dette vil være hatkrim. Denne handlingen er vold som er motivert av negative holdninger på grunn av etnisitet og vil derfor rammes av strl § 272 om grov kroppskrenkelse, og vil måtte defineres som hatkrim.

Det at majoritetsbefolkningen har et mindre behov for vern enn minoritetsbefolkningen kan føre til at de utmålte straffene for hatkrim mot majoritetsbefolkningen blir noe lavere.

1.9 HATEFULL MOTIVASJON SOM STRAFFEUTMÅLINGSMOMENT

Som nevnt over kan hatefull motivasjon være avgjørende for om en bestemt straffebestemmelse får anvendelse, og for om en straffbar handling skal defineres/kodes som hatkriminalitet – noe som igjen har betydning for prioriteringer mv.²⁶

I tillegg til dette kan hatefull motivasjon være et straffeutmålingsmoment i skjerpene retning.

Dette følger nå direkte av strl § 77 bokstav i):

§ 77. Skjerpene omstendigheter

Ved straffutmålingen skal det i skjerpene retning især tas i betraktning at lovbruddet:

(...)

- i) har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern

Strl § 77 nevner sentrale grupper av skjerpene omstendigheter som det skal legges særlig vekt på, men er ikke uttømmende. Bestemmelsen lovfester momenter som tidligere fulgte av rettspraksis. Bokstav i) nevner de kriteriene som definerer hatkriminalitet. I tillegg er det nevnt ”andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern”. Dette åpner for å legge vekt på hatefull motivasjon ved straffeutmålingen enten motivasjonen gjør at handlingen må defineres som hatkrim eller ikke. Det er grunn til å tro at f.eks. vold motivert av hat mot transseksuelle vil omfattes av bestemmelsen selv om det faller utenfor hatkrimbegrepet.

²⁵ Se forarbeidene til strl 2005 ([Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#)) pkt. 10.7) hvor det står: ”...formålet også med dette straffalternativet bør være å gi utsatte minoriteter et særskilt vern.

²⁶ Se pkt. 1.10

Fordi bestemmelsen er ny finnes det knapt praksis om hvordan bestemmelsen skal forstås og hvor straffeskjerpene slik motivasjon skal være, men det står følgende i forarbeidene om hatefull motivasjon: "På generelt grunnlag mener departementet at straffbare handlinger som er motivert i slike hensyn bør straffes strengere enn i dag".²⁷

Det er flere eksempler fra rettspraksis etter strl 1902 på at hatefull motivasjon som knytter seg til de kriteriene som definerer hatkriminalitet har vært straffeskjerpene, også utenfor de bestemmelsene som tillegger dette vekt direkte. Disse vil være relevante også etter strl 2005.

[RG 2012 s. 343](#) gjelder en taxisjåfør som ble dømt for å ha truet to homofile passasjerer. Strl § 232 ble ikke drøftet, trolig fordi bestemmelsen på gjerningstidspunktet hadde formuleringen "rasistisk motivert", som ikke omfatter homofil orientering. Retten sa bl.a. følgende om straffeutmålingen: "I skjerpene retning legger lagmannsretten betydelig vekt på at opptakten til det videre forløpet var at A trakasserte B og C på grunn av deres seksuelle legning".

I [Rt 2005 s. 1067](#) som bl.a. gjaldt trusler ble det i straffeskjerpene retning lagt vekt på at trusselen lå nær opptil diskrimineringsalternativet i § 232.

I [Borgarting 04.12.2002](#) (Benjamin Hermansen – saken) uttaler Lagmannsretten at rasistisk motivasjon vil være et viktig moment ved straffeutmålingen (ut over at den kan føre til økt strafferamme etter § 233, 2. ledd) og begrunner dette med at det "bryter med grunnleggende verdier i vårt samfunn" og "blir et anslag mot samfunnet". I tillegg viste retten til at det er egne til å skape særlig frykt hos minoriteter.

[Eidsivating 28.03.1996](#) gjelder brudd på oppviglerparagrafen (§ 140). Her uttaler Høyesterett: "Ved straffutmålingen teller i skjerpene retning at A har gjort seg skyldig i flere straffbare handlinger som er utslag av en klart rasistisk holdning. Alvorligst er oppfordring og forherligelse av straffbare handlinger med klart rasistisk innhold".

Se også [Eidsivating 18.08.1992](#) hvor retten i straffeskjerpene retning la vekt på at fornærmede i en voldssak var homofil (og at volden nok var motivert av dette). Strl § 232 fikk anvendelse, men ikke diskrimineringsalternativet fordi bestemmelsen på dette tidspunktet hadde formuleringen "rasistisk motivert". Retten sier bl.a.: "Lagmannsretten er enig med statsadvokaten i at det kan være særlig behov for beskyttelse av kontaktsøkende homofile, som er en utsatt gruppe. Allmennpreventive hensyn gjør det nødvendig med en streng reaksjon overfor begge de tiltalte".

Kriminalitet som er motivert av antipatier mot, eller som rammer grupper som ikke omfattes av hatkriminalitetsbegrepet vil også kunne virke straffeskjerpene. Dette kan skje ved at en strengere straffebestemmelse får anvendelse. Eksempelvis vil vold mot eldre kunne gjøre en kroppskrenkelse grov fordi det er begått "mot en forsvarsløs person", jf. strl § 272 bokstav b.

I tillegg kan slik motivasjon tillegges vekt i straffeutmålingen uten at det øker strafferammen. Dette fulgte tidligere av rettspraksis, men følger nå direkte av strl § 77, særlig bokstav h) hvor det står at det i skjerpene retning skal legges særlig vekt på at lovbruddet: "har rammet personer som er forsvarsløse eller særlig utsatt for lovbrudd".

---

²⁷ Se [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 12.1](#)

1.10 NÅR TRENGER VI BEGREPET HATKRIM?

Begrepet hatkrim har for politiet betydning i tre sammenhenger:

1.10.1 PRIORITET I ETTERFORSKNINGEN

Hatkrim er et prioritert kriminalitetsområde. I [riksadvokatens rundskriv nr. 1 - 2015](#) er det i pkt. V (Prioritering ved iverksettelse og gjennomføring av etterforskning) nr. 1 (Sentrale og landsdekkende prioriteringer) uttrykt følgende:

(...)

Følgende sakstyper er prioritert av riksadvokaten:

(...)

Straffbare handlinger som synes motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne (hatkriminalitet)

(...)

1.10.2 KODING OG STATISTIKK

Det er fra flere hold²⁸ etterspurt statistikk om politiets håndtering av hatkriminalitet. Politiet trenger videre tall for behandling av hatkrimsaker for å kunne dokumentere at Riksadvokatens prioriteringer er fulgt.

I 2006 ble det opprettet en ny funksjon i BL for registrering av hatkrim.²⁹ Se mer om koding av hatkrimsaker i pkt. 9.

1.10.3 TREKKREGLENE

Begrepet hatkrim har betydning for hvem som skal etterforske ("trekke") sakene.

I straffesaksinstruksen for OPD (januar 2015) står det i pkt. 3.3 at Manglerud politistasjon skal trekke følgende saker:

Saker som er motivert av negative holdninger til en person eller gruppes faktiske eller oppfattede

- etnisitet
- religion
- seksuelle orientering eller kjønnsuttrykk
- nedsatte funksjonsevne
- herunder strl §135 a og 349 a, samt
- saker motivert av negative holdninger til personer hvis
- engasjement berører gruppene ovenfor.

Selv om ordlyden i trekkreglene er noe annerledes enn den definisjonen av hatkrim som brukes her, er hensikten at de straffesakene som til enhver tid omfattes av definisjonen av hatkrim skal etterforskes på Manglerud politistasjon. Det er opprettet en egen hatkrimgruppe på Manglerud for å etterforske disse sakene.

Enkelte hatkrimsaker bør likevel følge de alminnelige trekkreglene. Dette gjelder saker der en hatkrimsak inngår som en mindre del av et større kompleks, eksempelvis en familievoldssak.

²⁸ Likestillings- og diskrimineringsombudet, FNs rasediskrimineringskomité, Den europeiske kommisjon mot rasisme og intoleranse m.fl.

²⁹ Se omtale av funksjonen i Temahefte BL/Strasak 4.4 fra PDMT november 2006 s. 11.

Hvis det ikke er gode grunner til å dele sakene bør den gruppen som trekker hovedsaken eller de dominerende sakene også trekke hatkriminaliteten.

En annen situasjon som må vurderes konkret er hvor fornærmede hevder at et anmeldt forhold er hatkriminalitet, men politiet klart mener at det ikke er tilfellet. Disse sakene skal i utgangspunktet kodes i tråd med fornærmedes oppfatning (se pkt. 9). Det betyr ikke at saken nødvendigvis skal etterforskes av hatkriminalitetsgruppen på Manglerud. Hvis hensynet til ressurser og kompetanse ikke tilsier at den etterforskes av hatkriminalitetsgruppen, bør saken følge de vanlige trekkreglene. Hvis hatkriminalitetsgruppen på Manglerud mener saken ikke bør etterforskes der vil saken derfor bli returnert.

2 OVERSIKT OVER JUSSEN

Hat og diskriminering er regulert i flere ulike typer regelverk.

- Overordnede regelverk som Grunnloven (GrL) og folkeretten/internasjonale menneskerettigheter.
- Straffeloven.
- Særskilt diskrimineringslovgivning.

Det er bare hat og diskriminering innen strafferetten som er politiets og påtalemyndighetens ansvar. Politiet trenger likevel å kjenne til det overordnede regelverket fordi det kan være avgjørende for hvordan straffebestemmelser skal forstås. Politiet trenger også å kjenne til diskrimineringslovgivningen fordi disse reglene supplerer strafferetten når det gjelder vern av visse grupper. Diskrimineringslovgivningen vil også kunne påvirke hvordan straffebestemmelser skal forstås.³⁰

Straffebestemmelser om hat/diskriminering i straffeloven kan deles i to hovedgrupper:

1. Straffebestemmelser hvor hat/diskriminering er særskilt nevnt i bestemmelsen.
2. Straffebestemmelser hvor hat/diskriminering ikke er særskilt nevnt i bestemmelsen, men hvor den straffbare handlingen likevel kan være motivert av hat/diskriminering.

Gruppe nr. 1 kan igjen deles i to:

- a) Straffebestemmelser hvor en hateful eller diskriminerende handling eller motivasjon inngår i gjerningsbeskrivelsen (strl § 174, § 185 og § 186).
- b) Straffebestemmelser som beskriver handlinger som uansett er straffbare, men hvor strafferammen øker ved hateful /diskriminerende motivasjon (strl § 264, § 272, § 274 og § 352)).

De to hovedgruppene av straffebestemmelser reiser litt ulike spørsmål og blir derfor behandlet hver for seg under.

I tillegg til de nevnte bestemmelsene i straffeloven finnes det enkelte straffebestemmelser i spesiallovgivningen som angår hat/diskriminering. Eksempelvis [Diskrimineringsloven om etnisitet](#) § 26

Disse straffebestemmelsene er langt mindre sentrale innen hatkriminalitet enn straffelovens bestemmelser. Terskelen for at de får anvendelse kan være høy, og de vil ofte være sekundære i forhold til bestemmelsene i straffeloven. De har videre mer karakter av å være en del av

---

³⁰ Se over i pkt. 1.4.4 om nedsatt funksjonsevne.

sanksjonsapparatet til det aktuelle lovverket mer enn å være en tradisjonell straffebestemmelse.

Disse bestemmelsene er nærmere omtalt under i pkt. 5.8.

3 GRUNNLOVEN OG INTERNASJONALE MENNESKERETTIGHETER

3.1 GRUNNLOVEN

[Grunnloven](#) er overordnet andre lover. Dette medfører blant annet at andre lover må tolkes slik at de ikke bryter med Grunnloven. Følgende bestemmelser i Grunnloven kan ha betydning for hvordan reglene om hatkrim (og ytringsfrihet) skal forstås:

§ 98.

Alle er like for loven.
Intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling.

§ 100.

Ytringsfrihet bør finne sted.
Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov.
Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse.
Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.
Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.
Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

§ 108.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

3.2 INTERNASJONALE MENNESKERETTIGHETENE

Vern mot diskriminering er en sentral del av de internasjonale menneskerettighetene. Norge har ratifisert flere konvensjoner hvor vern mot diskriminering er beskrevet. Disse konvensjonene har medført endringer i norsk lovgivning for å kunne oppfylle konvensjonenes forpliktelser. Enkelte av disse konvensjonene er også gjort til norsk lov gjennom [menneskerettsloven](#). Disse konvensjonene har forrang foran norsk rett ved motstrid.

Blant de viktigste konvensjonene og overvåkningsorganene innen diskrimineringsvern er:

- Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK), særlig art. 14. Klager for brudd på EMK kan bringes inn for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). Gjort til norsk rett gjennom [menneskerettsloven](#).

- Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP), særlig art. 20, 26 og 27. FNs menneskerettighetskomite (CCPR) overvåker etterlevelse av konvensjonen og kan også behandle individklager. Gjort til norsk rett gjennom [menneskerettsloven](#).
- FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering / rasediskrimineringskonvensjonen (RDK). Rasediskrimineringskomiteen (CERD) overvåker etterlevelse av konvensjonen. Gjennomført i norsk rett gjennom [diskrimineringsloven](#) og (endringer i) strl 1902 § 135a (strl 2005 § 185).
- FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Komiteen for funksjonshemmedes rettigheter (CRPD) overvåker etterlevelse av konvensjonen. Gjennomført i norsk rett gjennom [diskriminerings- og tilgjengelighetsloven](#).
- FNs konvensjon om barns rettigheter, art. 2. FNs barnekomité (CRC) overvåker etterlevelsen av konvensjonen. Gjort til norsk rett gjennom [menneskerettsloven](#).

Ytringsfriheten er, sammen med blant annet religionsfriheten, tankefriheten og forsamlingsfriheten, grunnleggende menneskerettigheter som kan stå i et motsetningsforhold til minoritetsvernet. Disse rettighetene er vernet blant annet gjennom EMK art. 9 og 10, og SP art 18 og 19.

De folkerettslige forpliktelsene som er nevnt over får direkte betydning for hvordan norsk rett skal forstås. For eksempel uttalte FNs rasediskrimineringskomité i 2005 at norsk rett slik den ble anvendt i Sjølie-saken ([Rt-2002-1618](#), se pkt. 4.2.9) ikke oppfylte kravene til vern etter Rasediskrimineringskonvensjonen og at Høyesteretts frifinnelse av Sjølie var et brudd på art. 4 og 6 i konvensjonen.

3.3 OPPSUMMERING

Avveilingen av hensynet til minoritetsvern og hensynet til ytringsfriheten er meget vanskelig. Ytringsfrihetskommisjonen³¹ har uttalt følgende om dette: ”Ytringsfrihetskommisjonen peker på at hatefulle ytringer representerer et av de vanskeligste og mest kontroversielle områdene i debatten om ytringsfrihetens grenser, se utredningen s. 151 flg. Problemet gjelder særlig i hvilken utstrekning det bør gripes inn mot ytringer som ikke utløser noen handling”.

Temaet er nærmere behandlet i blant annet:

- [NOU 2002:12](#) Rettslig vern mot etnisk diskriminering
- [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) kap. 17 (Forarbeidene til endring i strl § 135a).
- [NOU 1999:27](#) «Ytringsfrihed bør finde Sted» Forslag til ny Grunnlov § 100 (Ytringsfrihetskommisjonen)
- St.meld.nr. 26 (2003-2004) Om endring av Grunnloven § 100.
- [Innst.S.nr.270 \(2003-2004\)](#) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om endring av Grunnloven § 100
- [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) pkt. 10.7. (Forarbeider til strl 2005).

4 BESTEMMELSER I STRAFFELOVEN HVOR HAT/DISKRIMINERING ER SÆRSKILT NEVNT

Nedenfor er en gjennomgang av de straffebestemmelsene i straffeloven hvor diskriminering eller hatefull motivasjon er særskilt nevnt i straffebudet:

³¹ [Se NOU 1999:27](#) «Ytringsfrihed bør finde Sted». Forslag til ny Grunnlov § 100, særlig pkt. 6.3-3.4.

- [§ 174](#) om tortur
- [§ 185](#) om hatefulle ytringer.
- [§ 186](#) om diskriminering.
- [§ 264](#) om grove trusler.
- [§ 272](#) om grov kroppskrenkelse.
- [§ 274](#) om grov kroppsskade.
- [§ 352](#) om grovt skadeverk.

Som nevnt over er disse bestemmelsene av litt ulik karakter. I § 174, § 185 og § 186 inngår en hatefull eller diskriminerende handling eller motivasjon i gjerningsbeskrivelsen. I § 264, § 272, § 274 og § 352 beskrives handlinger som uansett er straffbare, men hvor strafferammen øker ved hatefull /diskriminerende motivasjon.

4.1 STRL § 174 - TORTUR

Strl [§ 174](#) er en særskilt bestemmelse om tortur og har følgende ordlyd:

§ 174. Tortur

Med fengsel inntil 15 år straffes en offentlig tjenestemann som påfører en annen person skade eller alvorlig fysisk eller psykisk smerte,

- a) med forsett om å oppnå opplysninger eller en tilståelse,
- b) med forsett om å avstraffe, true, eller tvinge noen, eller
- c) på grunn av personens religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, nedsatte funksjonsevne eller kjønn

Med offentlig tjenestemann⁴ menes i denne bestemmelsen enhver

- a) i statlig eller kommunal tjeneste, eller
- b) som er engasjert av stat eller kommune for å utføre tjeneste eller arbeid.

Det regnes også som tortur at handlinger som nevnt i første ledd begås av noen som handler etter oppfordring eller med uttrykkelig eller underforstått samtykke fra en offentlig tjenestemann.

Bestemmelsen har begrenset praktisk betydning og omtales derfor kun kort her.

Bestemmelsen ble vedtatt i 2004 for å oppfylle en anbefaling fra FNs torturkomité om å ha et eget straffebud mot tortur i samsvar med definisjonen av tortur i torturkonvensjonen artikkel 1.³² Bestemmelsen ble først gitt som § 117a i strl 1902 og ble videreført i strl 2005 med mindre endringer.

De handlingene som er beskrevet i § 174 vil også være straffbare etter andre bestemmelser i straffeloven. Bestemmelsen definerer tortur på tre ulike måter. En av definisjonene er at en offentlig tjenestemann påfører skade eller annen alvorlig fysisk eller psykisk smerte på grunn av personens *religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, nedsatte funksjonsevne eller kjønn*. Strl § 174 inkluderer i motsetning til de øvrige hatkriminalbestemmelsene i straffeloven også *kjønn* i diskrimineringsgrunnlagene.

Bestemmelsen har en strafferamme på 15 år (21 år ved grov tortur, § 175). Medvirkning er straffbart. Skyldkravet er forsett. Påtalen er ubetinget offentlig. Påtalekompetansen ligger hos statsadvokaten for ordinær overtredelse, og hos Riksadvokaten ved grov tortur (jf strpl § 65).

Bestemmelsen kan få anvendelse på handlinger foretatt i utlandet av utlendinger mot norske statsborgere eller personer bosatt i Norge, jf. strl § 5, 5. ledd.

³² Se [Ot.prp.nr.59 \(2003-2004\) pkt. 10.1.](#)

Det finnes ingen publiserte dommer om brudd på bestemmelsen.

4.2 STRL § 185 – DISKRIMINERENDE ELLER HATEFULLE YTRINGER

4.2.1 GENERELT

[Strl § 185](#) har følgende ordlyd:

§ 185. *Hatefulle ytringer*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig² eller grovt uaktsomt³ offentlig⁴ setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) homofile orientering, eller
- d) nedsatte funksjonsevne.

§ 135 a. Den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 år. Som ytring regnes også bruk av symboler. Medvirkning straffes på samme måte.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) homofile legning, leveform eller orientering, eller
- d) nedsatte funksjonsevne.

Strl § 135a er en bestemmelse om diskriminerende og hatefulle ytringer. Strafferammen er fengsel i 3 år og skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet. Medvirkning er straffbart og påtalen er offentlig. Bestemmelsen kan få anvendelse på handlinger foretatt i utlandet av norske statsborgere eller personer bosatt i Norge, jf. strl § 5, 1. ledd nr. 11.

Bestemmelsen er en videreføring av strl § 135 i strl 1902. Eneste materielle endring er tillegget i 1. ledd, 3. punktum: "Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd...".

Ytringer som faller utenfor § 185 fordi de knytter seg til andre hensyn og grupper enn de som er nevnt i bestemmelsen (eks kjønn) kan også være straffbare, men da etter andre bestemmelser, f.eks. strl § 266 om hensynsløs atferd. Se mer om dette i pkt. 5.7.

Bestemmelsen har gjennomgått flere endringer de siste årene. Eldre rettspraksis og forarbeider vil likevel kunne ha betydning som rettskilde.

4.2.2 GRUNNVILKÅR 1: DET MÅ VÆRE FREMSATT EN YTRING – OFFENTLIG ELLER OVERFOR EN SOM RAMMES AV YTRINGEN

Kjerneområdet for bestemmelsen er offentlige ytringer. Ytringens form er uten betydning. Den kan være muntlig, skriftlig, eller i form av symboler, tegn, bilder mv.

Stort sett vil det ikke være tvilsomt om det foreligger en ytring, men noen grensetilfeller finnes. Vil det å trykke "liker" på et innlegg eller å videreformidle en ytring i seg selv være en ytring? Det mest naturlige vil nok være å si at dette er ytringer, men at denne typen ytringer må tolkes på en annen måte enn direkte ytringer. Se mer om denne problemstillingen under tolking av ytringer i pkt. 4.2.4.3.

Hovedregelen er at det bare er ytringer som fremsettes *offentlig* som er straffbare. Hva som regnes som offentlig er definert i strl § 10:³³

§ 10. Offentlig sted og offentlig handling

Med offentlig sted menes et sted bestemt for alminnelig ferdsel eller et sted der allmennheten ferdes. En handling er offentlig når den er foretatt i nærvær av et større antall personer, eller når den lett kunne iakttas og er iakttatt fra et offentlig sted. Består handlingen i fremsettelse av en ytring, er handlingen også offentlig når ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer.

Et sted regnes som offentlig hvis det er ment for alminnelig ferdsel eller faktisk er et sted der allmennheten ferdes. Det er uten betydning om området eies av det offentlige eller av private. Typiske offentlige steder vil være gater, stier, plasser, torg, parker, broer, brygger og strender. Men også idrettsanlegg, kjøpesentre, butikker, banker, kafeer, utesteder og private veier kan være offentlig steder - så fremt folk flest kan ferdes der. Offentlige kommunikasjonsmidler som buss, trikk, tog, og i en del tilfeller taxi regnes også som offentlige steder.

Merk siste setning i strl § 10, som sier at en ytring regnes som offentlig når den er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer. Dette gjelder uansett hvor eller hvordan ytringen er fremsatt. Formuleringen ble tatt inn i strl 1902 § 135a i 2005,³⁴ men først tatt inn i strl 1902 § 7 i 2013.³⁵ Formuleringen ble hentet fra forslaget til strl 2005.³⁶ I følge forarbeidene betyr "et større antall mennesker" mer enn 20-30 personer. Merk at det ikke er noe krav om at man faktisk har nådd så mange, det er tilstrekkelig at formidlingsmåten er *egnet* til å nå så mange.

I tillegg til å omfatte den som fremsetter en ytring offentlig omfattes "Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne...". Dette tillegget var nytt med strl 2005 og utvidet bestemmelsens virkeområde.³⁷ Etter dette alternativet er det ikke noe krav til hvor eller hvordan ytringer fremsettes. Det er naturlig å forstå formuleringen slik at den stiller to krav til ytringen:

- Ytringen må fremsettes overfor en som rammes av den aktuelle ytringen, eksempelvis å si noe hatefullt om jøder til en jøde. Det er trolig et krav at ytringen er rettet mot en som rammes, slik at det ikke vil være tilstrekkelig at en som rammes tilfeldigvis overhører det.
- Det må være tilhørere ut over den som rammes. Slik bestemmelsen er formulert er det neppe et krav at tilhørerne har hørt ytringen så lenge de omfattes av "nærvær".

For oversiktens skyld kan man skille mellom ulike "rom" ytringen skjer i:

³³ Bestemmelsen er identisk med § 7 i strl 1902.

³⁴ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) kap. 17.

³⁵ Dette skjedd etter at Høyesterett i [Rt 2012-1211](#) i en sak om brudd på strl § 140 kom til at uttalelser fremsatt i en blogg på internett ikke var fremsatt «offentlig» i straffelovens forstand etter den tidligere ordlyden i § 7. Se mer om dette i forarbeidene til endring av strl § 7: [Prop.53 L \(2012-2013\)](#)

³⁶ Se [Ot.prp.nr.90 \(2003-2004\)](#) pkt. 12.2.2.

³⁷ Begrunnelsen for tillegget var opphevelsen av bestemmelsene om ærekrenkelses, [Ot.prp.nr.22 \(2008-2009\)](#) pkt. 16.1.

Ytringen skjer på et fysisk sted som er offentlig

- Ytringer som fremsettes på offentlige fysiske steder omfattes selv om man ikke når et større antall personer, men det er et krav at minst én person har oppfattet ytringen.³⁸
- Etter ordlyden vil en person som i parken med lav stemme betror en venn at han hater homofile rammes, men det tvilsomt om bestemmelsen kan tolkes så vidt.³⁹
- Det er ikke noe krav at noen som rammes av ytringen er til stede eller overhører det.

Ytringen skjer på et fysisk sted som er privat

- En ytring på et privat sted omfattes hvis den fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer, altså i utgangspunktet mer enn 20-30, men jo mer privat stedet ytringen fremsettes på er, jo flere personer må den trolig være egnet til å nå for å omfattes.⁴⁰
- En handling/ytring på et privat sted omfattes også når den lett kunne iakttas/oppfattes og faktisk er iakttatt/oppfattet fra et offentlig sted. Her er det ikke krav om at den må være egnet til å nå et større antall personer. Dette alternativet i strl § 10 har begrenset betydning fordi alternativet "egnet til å nå..." som regel vil favne videre.
- Hvis ytringer er egnet til å nå mer enn 20-30 personer er det ikke et krav at noen som rammes er til stede eller overhører ytringen.
- Hvis ytringen er egnet til å nå færre enn 20-30 personer vil den bare omfattes hvis den er rettet mot noen som rammes - og det er tilhørere.
- En hatefull tale i en privat middag med 15 gjester vil bare rammes hvis den er rettet mot noen som rammes av ytringen – eller hvis talen holdes i hagen og lett kan og faktisk blir oppfattet fra gaten.
- Det å si noe hatefullt til en som rammes av det uten tilhørere faller utenfor bestemmelsen. Det samme vil gjelde en epost eller et brev med hatefullt innhold som er direkte rettet til én person.
- Dommen [Indre sogn 21.05.2001](#) er et eksempel på at en ytring ikke ble omfattet av strl 1902 § 135a fordi den ble fremsatt privat og med få tilhørere.

Ytringen skjer i tradisjonelle medier

- Ytringer på radio omfattes.⁴¹
- Ytringer i leserbrev eller intervjuer i aviser omfattes.⁴²

Ytringen skjer på digitale medier

- For ytringer som skjer på internett og andre digitale medier, er det avgjørende om ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer, altså mer enn 20-30 personer.
- En hatefull melding sendt til én mottaker på e-post, sms eller annen måte vil derfor ikke omfattes, med mindre det er sannsynlig at mottakeren vil spre ytringen videre. Hvis en slik melding sendes til flere derimot er det naturlig å si at ytringen skjer "i andres nærvær" og dermed vil den omfattes (vel og merke hvis mottakeren "rammes").
- Ytringer på åpne nettsider som kommentarfelt i aviser, blogger, hjemmesider mv. vil normalt omfattes.

³⁸ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) s. 215.

³⁹ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) s. 187.

⁴⁰ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) s. 187.

⁴¹ [Rt 1984-1359](#) (Bratterudsaken).

⁴² [Rt 1978-1072](#) (Leserbrevdommen), [Rt 1977-114](#) (Lektordommen).

- Ytringer vil kunne omfattes selv om de er fremsatt på en nettside som krever innlogging og passord. Det samme vil gjelde for TV-tjenester og lignende og som krever pålogging og/eller betaling.⁴³

4.2.3 GRUNNVILKÅR 2: YTRINGEN MÅ DISKRIMINERE NOEN UT FRA BESTEMTE KRITERIER

For å omfattes av § 185 må ytringen være hatefull eller diskriminere noen ut fra bestemte kriterier.

For det første må ytringene diskriminere ut fra et av de kriteriene som er nevnt i bestemmelsen, det vil si:

- Homofil orientering.
- Etnisitet
- Religion/livssyn.
- Nedsatt funksjonsevne.

Diskriminering ut fra andre kriterier (eks kjønn) faller utenfor. Hva som omfattes av de ulike kriteriene er nærmere omtalt i pkt. 1.4.

4.2.4 GRUNNVILKÅR 3: YTRINGEN MÅ VÆRE DISKRIMINERENDE ELLER HATEFULL

Det er bare *diskriminerende* eller *hatefulle* ytringer som er gjort straffbare. Hva ligger i dette?

4.2.4.1 TOLKING AV YTRINGER

For å ta stilling til innholdet i en ytring må den tolkes. Om dette sier forarbeidene til § 135a i strl 1902:⁴⁴

For å bestemme meningsinnholdet i en ytring som skal holdes opp mot gjerningsbeskrivelsen i § 135 a, må ytringen tolkes. Det er lagt til grunn i rettspraksis at utgangspunktet for denne tolkningen må være hvordan den alminnelige leser eller tilhører vil oppfatte utsagnet. En person kan bare straffes for det han eller hun har uttalt, og ikke for hva vedkommende kunne tenkes å ha uttalt. Ingen skal risikere strafferettslig ansvar ved at utsagn tillegges et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt, dersom dette ikke med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen.

Dette innebærer likevel ikke at det kan foretas en ren ordfortolkning av utsagnet. Utgangspunktet må være den alminnelige leserens eller tilhørers oppfatning av utsagnet. Sammenhengen utsagnet er fremført i kan med andre ord ha betydning for tolkningen. Det betyr at teksten rundt et diskriminerende utsagn kan ha innvirkning på hvordan det tolkes, om utsagnet er fremført i en debatt eller som slagord i en demonstrasjon kan ha betydning osv.

Hvordan utsagn skal tolkes er behandlet i flere rettsavgjørelser. Følgende prinsipper for tolkingen fremgår av disse avgjørelsene:

- Utgangspunktet for tolkingen er hvordan en alminnelig tilhører vil oppfatte utsagnet.⁴⁵
- Ved enkle (muntlige) utsagn er det den umiddelbare forståelsen – uten nevneverdig tankemessig bearbeidelse – som må legges til grunn.⁴⁶
- Utsagnet må tolkes i lys av de ytre omstendighetene det fremsettes under (det kontekstuelle tolkningsprinsippet).⁴⁷

⁴³ Se [Prop.53 L \(2012-2013\)](#) pkt 3.6.

⁴⁴ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) s. 189.

⁴⁵ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (18), [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (39), [Rt-1997-1821](#) (s.1826) og [Rt-2002-1618](#) (Bootboyssaken/Sjøliesaken), [Rt 1997-1821](#) (Kjuus-kjennelsen) s. 1826.

⁴⁶ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (19).

- Hvis det foreligger flere utsagn må de tolkes i sammenheng, ikke isolert.⁴⁸
- Man skal være varsom med å tillegge et utsagn et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt.⁴⁹

4.2.4.2 NÅR ER EN YTRING DISKRIMINERENDE ELLER HATEFULL?

Strl § 185 gir i 2. ledd selv en nærmere beskrivelse av hva som ligger i *diskriminerende* eller *hatefulle* ytringer: ”Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen”.

Det er bare grove eller kvalifisert krenkende ytringer som rammes av bestemmelsen. Dette følger blant annet av [Rt 1978-1072](#) (Leserbrevdommen), [Rt 1997-1821](#) (Kjuus-kjennelsen), [Rt 2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken) og [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (33).

Grunnen til at terskelen er satt høyt er at ytringsfriheten setter grenser for hvilke ytringer som kan gjøres straffbare. Terskelen for hva som er straffbare ytringer er senket noe som følge av endring av bestemmelsen i 2003 og 2005, revidering av Grl § 100 i 2004⁵⁰ og kritikk fra FNs rasediskrimineringskomité.⁵¹ Rettspraksis fra før disse endringene er derfor ikke nødvendigvis uttrykk for hvor grensen skal trekkes i dag.

Grensen mellom hvilke ytringer som er vernet av ytringsfriheten og hvilke som er straffbare kan være meget vanskelig å trekke. I tillegg vil grensen endre seg med samfunnsutviklingen. Det er knapt mulig å gi en presis beskrivelse av hvor grensen går. Her vil det bli trukket frem enkelte sentrale momenter og eksempler fra forarbeidene og Høyesteretts praksis. Se for øvrig pkt. 3.3 hvor det er henvist til enkelte utredninger om dette spørsmålet.

Momenter

- Grovheten i ytringen.⁵²
- Om ytringen innebærer en (grov) nedvurdering av en gruppes menneskeverd.⁵³
- Om det er en politisk meningsytring eller sjikane. Sjikane har svakere vern enn politiske meningsytringer.⁵⁴
- Om den utsagnet retter seg mot har en utsatt posisjon.⁵⁵
- Om det oppfordres til vold/integritetskrenkelser.⁵⁶
- Hvor konkret ytringen er. Jo mer konkret, jo lettere vil den rammes.⁵⁷
- Hvor ytringen er fremsatt (jo mer privat jo større takhøyde).⁵⁸

⁴⁷ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (19), [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (39), og [Rt-2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken)s. 1627, [Rt 1997-1821](#) (Kjuus-kjennelsen) s. 1826, [Rt 1984-1359](#) (Bratterudsaken), [Rt 1981-1305](#) (Løpeseddeldommen).

⁴⁸ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (19), [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (39), og [Rt 1981-1305](#) (s. 1314), [Rt 1997-1821](#) (Kjuus-kjennelsen) s. 1826, [Rt 1981-1305](#) (Løpeseddeldommen).

⁴⁹ [Rt-2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken)s. 1627.

⁵⁰ Se bl.a [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) pkt. 17.1.6.2 (s. 187 og 214).

⁵¹ Se [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) pkt. 10.7 og

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2fC%2f67%2fd%2f30%2f2003&Lang=en

⁵² [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (37), [Rt 2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken), [Rt 1978-1072](#) (Leserbrevdommen).

⁵³ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (29), [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (33), [Rt 2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken)

⁵⁴ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (38), [Rt 1978-1072](#) (Leserbrevdommen), [Rt 1977-114](#) (Lektordommen).

⁵⁵ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (38-39).

⁵⁶ [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (41), [Rt 2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken)

⁵⁷ [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) avsnitt (41, 44, 45), [Rt-2002-1618](#) (Bootboysaken/Sjøliesaken)s. 1627.

- Spredning/publisitet. Det kan synes som om rettspraksis har lagt til grunn at jo større publisitet/publikum ytringer får eller kan få, er et moment.⁵⁹
- Riktigheten/holdbarheten i utsagnene.⁶⁰

4.2.4.3 SÆRLIG OM STØTTEERKLÆRINGER

Et vanskelig spørsmål er hvordan støtteerklæringer skal vurderes. Disse kan anta mange former:

- Uttrykkelig støtte til en person, organisasjon eller en allerede foretatt handling.
- Indirekte støtteerklæringer i form av å klikke ”liker” på et innlegg på Facebook eller lignende.
- Videreformidling av hatefulle ytringer, eksempelvis ved å legge ut en lenke til en slik ytring. Utfordringen med dette er at motivasjonen kan være så ulik. Det å videreformidle en hateful ytring kan være et uttrykk for støtte, det kan være uttrykk for motstand/uenighet eller motivasjonen kan være ønsket om å starte en debatt.

I forarbeidene⁶¹ til § 136, som blant annet gjelder oppfordring til terrorhandlinger er problemstillingen behandlet. Her sier departementet blant annet: ”Slik departementet ser det, er det ikke mulig å kriminalisere indirekte oppfordringer på generelt grunnlag uten at å trå ytringsfriheten for nær”. Denne uttalelsen kan ha betydning for når det kan sies å foreligge en hateful ytring etter § 185.

Det er ingen rettsavgjørelser som direkte behandler problemstillingen over i tilknytning til strl 1902 § 135a eller strl 2005 § 185. I en dom i [Oslo tingrett 28.08.2014](#) som gjelder § 147c om oppfordring til terror er problemstillingen berørt. Her uttalte retten: ”I sin alminnelighet kan etterfølgende bifall til foretatte terrorhandlinger ikke uten videre antas å omfatte oppfordring til å iverksette fremtidige terrorhandlinger”. Dette kan tale for at å støtte andres hatefulle utsagn ikke alene er tilstrekkelig til domfellelse for brudd på § 135a. Se også [Rt-2002-1618](#) (Bootboyssaken/Sjøliesaken) hvor Høyesterett bl.a. sa at ”I sin alminnelighet kan tilslutning til nazistisk ideologi ikke uten videre antas å omfatte aksept av masseutryddelse eller andre systematiske og alvorlige voldshandlinger overfor jøder eller andre grupper”.

4.2.5 SKYLDKRAVET

Skyldkravet etter strl § 185 er forsett eller grov uaktsomhet. Det vil litt forenklet si at gjerningsmannen enten må ha ønsket å fremsette en hateful ytring, forstod eller regnet det som overveiende sannsynlig at han/hun gjorde det, eller sterkt kan bebreides for at det skjedde.

Alternativet grov uaktsomhet har først og fremst betydning ved at det letter bevisbyrden.⁶²

En hateful ytring som er fremsatt privat, men som uten at det var meningen blir oppfattet av mange, vil neppe være straffbar.

Det er ikke krav om rasistisk motivasjon eller hensikt bak utsagnet.⁶³ Det er tilstrekkelig at man forstod, regnet det som overveiende sannsynlig, eller sterkt kan bebreides for at utsagnet

⁵⁸ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) s. 187.

⁵⁹ [Rt-2002-1618](#) (Bootboyssaken/Sjøliesaken)s. 1627, [Rt 1981-1305](#) (Løpeseddeldommen).

⁶⁰ [Rt 1981-1305](#) (Løpeseddeldommen).

⁶¹ [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 8.8.5.4.](#)

⁶² Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) pkt. 17.1.6.5 og [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) pkt. 10.7.4 (s. 249)

⁶³ [Rt 1977-114](#) (Lektordommen).

ble oppfattet slik. Den som fremsetter hatefulle ytringer for eksempel på Facebook for ”tull” kan derfor risikere å bli straffet for brudd på strl § 185 hvis det ikke fremgår av sammenhengen at det er tull.⁶⁴

Det at gjerningspersonen ikke visste hvor grensen for straffbare ytringer gikk, vil som klar hovedregel være rettsvillfarelse – som ikke fritar for straff.

4.2.6 MEDVIRKNING

Medvirkning er straffbart etter § 185. Hva som kan regnes som medvirkning blir en konkret vurdering i den enkelte sak. Se [Follo tingrett 11.02.2014](#) omtalt under, som et eksempel på medvirkningsansvar.

Medvirkningsansvar for den som bidrar til å formidle ytringen, eksempelvis avis, nettsted el. skaper særlige utfordringer, og rettstilstanden her er til dels uavklart.

[Strl § 269](#) bestemmer at redaktører av blader og tidsskrifter kan straffes for å offentliggjøre straffbare ytringer, selv om redaktøren ikke selv var kjent med innholdet. Det er tvilsomt om dette redaktøransvaret omfatter digitale medier.⁶⁵ En nærmere gjennomgang av innholdet i redaktøransvaret etter denne bestemmelsen er det ikke rom for her.

I [Rt 1978-1072](#) (Leserbrevdommen) ble både forfatteren av leserinnlegget og redaktøren av avisen tiltalt for brudd på § 135a. Tingretten sa følgende om redaktørens medvirkningsansvar: ”Retten finner det således bevist at redaktør B - gjennom sin godkjennelse av å trykke brevet, har gjort seg skyld i slik straffbar medvirkning”. Dette var ikke temaet i Høyesterett da innholdet leserbrevet ikke ble ansett for brudd på § 135a. Se mer under.

I [Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken) og [Rt 1977-114](#) (Lektordommen) som begge gjaldt uttalelser i avisintervjuer ble det ikke reist tiltalte mot avisredaktørene.

[Strl § 317](#) (pornografibestemmelsen) reiser liknende spørsmål om medvirkningsansvar som strl § 185. Selv om det ikke er direkte overførbart kan uttalelser i forarbeidene til den tilsvarende bestemmelsen i strl 1902 (§ 204) kaste lys over medvirkningsansvaret etter strl § 185. Se [Ot.prp.nr.28 \(1999-2000\)](#) s. 118: ”Den som bare stiller teknisk utstyr til disposisjon for elektronisk innførsel av skrift, lyd eller bilde etc. fra utenlandske kilder - som internettverter, aksessleverandører og kabelselskap - kan ikke anses som ansvarlige for den eventuelle innførsel av pornografi som den enkelte kunde foretar via det aktuelle distribusjonssystemet”.

4.2.7 PÅTALEN

Påtalekompetansen ligger hos statsadvokaten, jf strpl §§ 65-67 med mindre ytringen er fremsatt ”ved trykt skrift eller i kringkastingssending”. Da ligger påtalekompetansen hos Riksadvokaten. ”Trykt skrift” er ikke definert i strl 2005, men var tidligere definert i strl 1902 § 10, som: ”Under trykt Skrift henregnes Skrift, Afbildning eller lignende, der mangfoldiggjøres ved Trykken eller paa anden kemisk eller mekanisk Maade”. Bestemmelsen omfatter ikke internett og digitale medier. Se [HR-2014-1911-U](#).⁶⁶

⁶⁴ [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) avsnitt (42).

⁶⁵ Se bl.a. Halvor Manshaus, [Ytringsfrihet: Redaktøransvaret på internett](#), Tidsskrift for Forretningsjuss (TfJ) 2/2005 s. 260-280 og [Rt 2012-1211](#) (Bloggerkjennelsen) og merknader til denne.

⁶⁶ Se også lagmannsrettens avgjørelse i samme sak, [LB-2014-49903](#), med videre henvisning til [Rt 2012-1211](#).

Dette har den litt underlige konsekvensen at hvorvidt ytringen er fremsatt på internett eller på TV vil være avgjørende for hvem som har påtalekompetanse.

4.2.8 STRAFFENIVÅ

I 2005 ble bestemmelsen endret, bl.a. ble strafferammene hevet til 3 år, noe som er videreført i strl 2005. I forarbeidene til denne endringen ([Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\) pkt. 17.1.6.7.](#)) står det bl.a: ”Departementet er enig med utvalget i at det kan være grunn til å skjerpe straffen for overtredelser av straffeloven § 135a. Især hensynet til forholdsmessighet mellom lovbrudd og straff taler for det, også om handlingen ikke er begått av flere i samvirke eller av en organisert kriminell gruppe”.

Høyesteretts praksis om brudd på strl 1902 § 135a tilsier at brudd på § 185 alene vil medføre betinget fengsel og bot. Se eksempler fra rettspraksis under.

4.2.9 RETTSPRAKSIS

[Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken)

- Domfelte hadde i beruset tilstand sagt bl.a: ”jævla neger”, ”jævla svarting” og ”hvorfor tillates negre å jobbe i Norge” til en mørkhudet dørvakt på et utested. Det var flere tiltalls tilhørere til dette.
- Han ble dømt for brudd på strl § 135a og § 390a til 18 dager betinget fengsel og 15.000,- i bot.
- Selv om utsagnene var lite konkrete ble de tolket som en underkjennelse av hans egnethet som dørvakt ut fra hudfargen.
- Det ble lagt vekt på at ”Ytringene er fremsatt i en sammenheng der yrkesutøveren er avhengig av respekt fra gjester og publikum” og ”... fremsatt som sjikane uten annet formål enn å nedverdige den fornærmede ut fra hans hudfarge”.
- Utsagnene ble ansett for å innebære en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd, og var ikke vernet av Grunnloven § 100.

[Rt 2007-1807](#) (Vigridsaken)

- Tore Tvedt, grunnlegger av organisasjonen Vigrid, uttalte i et intervju med VG bl.a: ”...jødene er hovedfienden, de har drept vårt folk, de er ondskapsfulle mordere. De er ikke mennesker, de er parasitter som skal renskes ut ...”. Han ga også uttrykk for at Vigrid er i krig med jødene, og at medlemmene i Vigrid gis våpen- og kamptrening.
- Høyesterett konkluderte med at uttalelsene var et brudd på strl § 135a og la særlig vekt på at de innebar en oppfordring til integritetskrenkelse og innebar en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd.
- Tvedt ble dømt til 45 dager betinget fengsel.

[Rt 2002-1618](#) (Bootboyssaken/Sjøliesaken)

- Lederen i den nynazistiske gruppen Boot Boys holdt en kort appell under en demonstrasjon hvor han bl.a. sa følgende: ”Hver dag raner, voldtar og dreper innvandrere nordmenn, hver dag blir vårt folk og land plyndret og ødelagt av jødene som suger vårt land tomt for rikdom og erstatter det med umoral og unorske tanker”.
- Han hyllet også Rudolf Hess og Adolf Hitler og avsluttet med gjentatte ”sieg Heil”.
- Deltakerne var maskert og brukte rasistiske symboler.
- Han ble tiltalt for brudd på strl § 135a, og frifunnet av Høyesterett i plenum.

- Høyesterett kom til at utsagnene ikke kunne tolkes som "...tilslutning til jødeforfølgelsene og dermed godkjenning av masseutryddelsen av jødene under krigen", men mer som en generell tilslutning til nasjonalsosialistisk ideologi.
- Høyesterett sa videre at "I sin alminnelighet kan tilslutning til nazistisk ideologi ikke uten videre antas å omfatte aksept av masseutryddelse eller andre systematiske og alvorlige voldshandlinger overfor jøder eller andre grupper. Dette må gjelde selv om ideologien også omfatter hyllest av de nazistiske lederne", og videre "Generell kunnskap om nynazisters adferd, f.eks. voldsutøvelse og domfellelser for andre kriminelle handlinger, må det ellers utvises forsiktighet med å trekke inn i en straffesak om ytringer".
- FNs rasediskrimineringskomité kritiserte resultatet i dommen, og § 135a ble endret som en følge av dette. Dommen er derfor ikke lenger ansett som et uttrykk for gjeldende rett.⁶⁷

Rt 1997-1821 (Kjuus-kjennelsen)

- Leder av partiet Hvit valgallianse distribuerte et partiprogram hvor det bl.a. sto: "Vi tilbyr adoptivbarna fortsatt å bo i Norge under forutsetning av at de lar seg sterilisere".
- Høyesterett opprettholdt tingrettens dom på 60 dager betinget fengsel og 20.000,- i bot med følgende begrunnelse: "Utsagnene i saken gjelder ekstreme integritetskrenkelses og innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd".
- EMD avviste klage over domfellelsen fordi det ikke var noe som tydet på en krenkelse av konvensjonens bestemmelser.

Rt 1994-768 (Ku Klux Klan)

- En mann lagde og tente på et trekors. Noe senere knuste han døren til butikk eid av en pakistaner og skrev "KKK" og "pakkis" på veggen.
- Han ble dømt til 60 dager ubetinget fengsel for brudd på bl.a. strl § 135a.
- Høyesterett sa at handlinger som dette omfattes av bestemmelsen, særlig når det skjer i kombinasjon med skrevne ord.
- Kombinasjonen skadeverk og formuleringene gjorde det til en rasistisk motivert trussel i kjerneområdet for § 135a (også om man skulle se bort fra korsbrenningen).

Rt 1984-1359 (Bratterudsaken)

- Pastor Bratterud uttalte på en kristen nærradio bl.a.: "Så vil vi gjerne oppfordre alle de kristne - de som virkelig tror på Gud å bryte denne djevelske makten som homofilien representerer i dette land. Og vi vil også be om at alle som representerer denne åndsretning blir fjernet fra ledende stillinger i landet vårt...".
- Han ble tiltalt for brudd på strl § 135a og frifunnet i tingretten.
- Høyesterett sa at § 135a også omfatter religiøs forkynnelse, men at det må utvises varsomhet på grunn av de spesielle hensynene som gjør seg gjeldende på dette området.
- Høyesterett sa at direkte sitater fra Bibelen klart faller utenfor § 135a, og "Det samme må etter min mening gjelde en nær gjengivelse og utlegning av skriftsteder".
- Under tvil og dissens kom Høyesterett til at uttalelsene om at homofile måtte fjernes fra ledende stillinger var et brudd på § 135a.

Rt 1981-1305 (Løpeseddeldommen)

---

⁶⁷ Se [Ot.prop.nr.8 \(2007-2008\)](#) pkt. 10.7 og http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2fC%2f67%2fD%2f30%2f2003&Lang=en

- A spredte, som representant for "Organisasjonen mot skadelig innvandring i Norge" 16.000 løpesedler hvor Islam og muslimer ble omtalt i sterkt negative vendinger, bl.a: "Islam kalles religion, lovverk og kultur, men er faktisk betegnelse for terrorisme, rå mannsreligion og kvinneundertrykkelse, hensynsløs overbefolkning og enorm nød".
- Høyesterett kom til at utsagnene ble omfattet av strl § 135a fordi "...de inneholder et så massivt og ensidig fordømmende angrep på den islamske innvandrerguppe i Norge at det ikke kan aksepteres."
- Straffen ble satt til 60 dager betinget fengsel.

Rt 1978-1072 (Leserbrevdommen)

- A ble tiltalt, men frifunnet under dissens, for å ha skrevet et leserbrev som var meget innvandringskritisk.
- Høyesterett konkluderte slik: "Jeg finner etter en samlet vurdering at A's leserbrev nok hos enkelte lesere er egnet til å fremkalle eller bestyrke fordommer eller negative holdninger til spesielt pakistanske fremmedarbeidere, men at disse virkninger ikke kan antas å ville være så sterke eller oppstå hos så mange at grensen for det straffbare er overtrådt".

Rt 1977-114 (Lektordommen)

- A ble dømt til 120 dager betinget fengsel for krenkende uttalelser om jøder i avisintervjuer.
- Uttalelsene gikk bl.a. ut på støtte til jødeutryddelse og ønske om internering av jøder.

Utvalgte avgjørelser fra lavere rettsinstanser

- [Borgarting 22.06.2015](#). Mann tiltalt for flere forhold, blant annet brudd på strl § 135a for hatefulle ytringer mot homofile på Facebook. Frifunnet under dissens, da det bestemmende mindretallet mente at ytringene kunne "...oppfattas som ei utlegning av, og tilslutning til, islamsk rett" og dermed gjorde hensynet til ytringsfriheten av § 135a måtte tolkes innskrenkende.
- [Oslo tingrett, 17.03. 2015](#). En mann spyttet på en muslimsk kvinne i en butikk og sa "Jeg hater alle muslimer". Han ble dømt til 18 dager betinget fengsel og 15 tusen i bot for brudd på strl § 135a og § 390a.
- [Borgarting 17.02.2010](#). Dømt for bl.a. nazihilsen og utsagn som "jævla pakkis", "jeg hater folk med mørk hudfarge" mv.
- [Follo tingrett 11.02.2014](#). 10 unge menn ble dømt for bl.a. brudd på strl § 135a for å ha lokket en homofil mann til en parkeringsplass hvor de skjøt etter han med softgun og ropte bl.a. "jævla homo".
- [Oslo tingrett 07.02.2013](#). A ble dømt for å ha skrevet bl.a. at jøder var "svin" og støttet vold mot jøder på en åpen Facebook-side. A ble frifunnet for en kommentar om at en antatt lesbisk kvinne burde vært steinet, fordi det ble ansett som en utlegning fra Koranen.
- [Sandefjord tingrett 02.03.2010](#). Kvinne dømt for brudd på strl § 135a for bl.a. å ha ropt "din jævla pakkis, du er en ape - ikke et menneske" til en saksbehandler i NAV.

4.3 STRL § 186

4.3.1 GENERELT

[Strl § 186](#) har følgende ordlyd:

§ 186. *Diskriminering*

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsmessig eller liknende virksomhet nekter en person varer eller tjenester på grunn av personens

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion og livssyn,
- c) homofile orientering, eller
- d) nedsatte funksjonsevne, såfremt nektelsen ikke skyldes manglende fysisk tilrettelegging.

På samme måte straffes den som av en slik grunn nekter en person adgang til en offentlig forestilling, oppvisning eller annen sammenkomst på de vilkår som gjelder for andre.

Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Det betyr at bestemmelsen normalt ikke gir grunnlag for pågrepelse (strpl § 171). Medvirkning er straffbart, jf § 15. Forsøk er ikke straffbart, jf. § 16.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 349a uten vesentlige endringer.

4.3.2 BESTEMMELSEN GJELDER VARER OG TJENESTER

§ 186 gjelder *varer og tjenester*.

Med *varer* menes både kapitalvarer og konsumvarer, standardvarer og ikke-standardiserte varer. Fast eiendom regnes ikke som en vare. Det gjør heller ikke valuta, aksjer, fordringer og andre verdipapirer.⁶⁸ Salg av ”produkter” som faller utenfor definisjonen av varer kan likevel omfattes av begrepet tjenester. Det å nekte en mørkhudet å veksle valuta vil være å nekte noen en (bank-)tjeneste som omfattes av § 186, selv om valuta ikke regnes som en vare i lovens forstand.

Med *tjenester* menes både standardiserte tjenester som transporttjenester, underholdningstjenester, overnattingstjenester og lignende, men også ikke-standardiserte tjenester som kunstnertjenester, håndverkertjenester, advokattjenester, banktjenester, konsulenttjenester, legetjenester mv.

Se særlig om fast eiendom og arbeid under.

4.3.3 BESTEMMELSEN GJELDER ERVERVSMESSIG ELLER LIKNENDE VIRKSOMHET

Bestemmelsen gjelder ”ervervsmessig eller liknende virksomhet”. Det betyr at alle som tilbyr varer eller tjenester i næringsvirksomhet omfattes. Tilbud av varer og tjenester som ikke skjer i næring vil som hovedregel falle utenfor. Det å selge den gamle bilen sin på Finn omfattes derfor ikke.

Man må trekke en grense mellom næringsvirksomhet og ”hobbyvirksomhet”. Mindre inntekter fra en hobby vil neppe være ervervsmessig virksomhet etter strpl § 186. Når man skal trekke denne grensen kan man ta utgangspunkt i om virksomheten vil være skattepliktig eller ikke. Næringsvirksomhet er skattepliktig, mens inntekt fra hobby ikke er det. I denne vurderingen legger skattemyndighetene blant annet vekt på om virksomheten drives for egen regning og risiko, om den har et visst omfang, om den er egnet til å gå med overskudd over tid, og om den tar sikte på en viss varighet.⁶⁹ Det fremgår av forarbeidene til strl 1902 § 349a

⁶⁸ Se Ot.prp.nr.48 (1969-1970) s. 12.

⁶⁹ Se mer på skattemyndighetenes hjemmeside: <http://www.skatteetaten.no/no/Bedrift-og-organisasjon/Starte-bedrift/Jeg-vil-i-gang/Hobby-eller-naring/>

at det ikke er et krav at den ervervsmessige virksomheten er en hovedbeskjeftigelse eller en varig virksomhet.⁷⁰

Salg av varer og tjenester fra idrettslag og andre frivillige organisasjoner vil kunne omfattes. Selv om slik salg sjelden vil være "ervervsmessig virksomhet", vil det kunne omfattes av formuleringen "liknende virksomhet". Størrelsen på arrangementet/tilbudet, hvor velorganisert det er, og hvor allment tilgjengelig det er vil være momenter i denne vurderingen. Salg av supportereffekter og vafler under et større idrettsarrangement vil nok omfattes av bestemmelsen (se også 2. ledd). Det samme vil trolig gjelde et loppemarket. Det er mer tvilsomt om salg av lodd på et kakelotteri, eller dørsalg av doruller eller småkaker omfattes.

Bestemmelsen omfatter både offentlige og private tilbydere. Bestemmelsen gjelder både eiere og de ansatte i en virksomhet.⁷¹ Bestemmelsen omfatter trolig også vektere eller andre som opptrer på vegne av en virksomhet.

4.3.4 OFFENTLIG FORESTILLING, OPPVISNING ELLER SAMMENKOMST

I tillegg til tilbydere av varer og tjenester omfatter bestemmelsen offentlige forestillinger, oppvisninger eller sammenkomster (2. ledd). Her er det ikke et krav om "ervervsmessig virksomhet", men et krav om at arrangementet er "offentlig". Et arrangement vil være offentlig hvis folk flest kan få adgang, eventuelt mot betaling. Hvis adgangen til et sted forutsetter medlemskap i en forening eller tilsvarende, må det skje en konkret vurdering.

Konserter, idrettsarrangementer, foredrag, festivaler, kino, teater og lignende vil omfattes av dette alternativet. Trolig vil dette alternativet også gjelder demonstrasjoner og andre former for politiske markeringer.

Enhver som nekter noen adgang til slike offentlige arrangementer vil kunne omfattes av bestemmelsen, enten det er arrangøren, noen som opptrer på vegne av arrangøren eller helt utenforstående.⁷² Hvis det for eksempel avholdes en markering til støtte for befolkningen i de palestinske områdene vil en person som nekter en jøde eller israeler å delta i markeringen kunne omfattes av § 186 selv om personen ikke opptrer på vegne av arrangøren.

4.3.5 SÆRLIG OM FAST EIENDOM

Salg av fast eiendom faller i utgangspunktet utenfor bestemmelsen fordi det ikke er en vare i lovens forstand. Det å ikke selge leiligheten sin til det homofile paret som har høyeste bud er derfor ikke brudd på strl § 186. Dette gjelder selv om selger driver næringsvirksomhet - eksempelvis en entreprenør som oppfører og selger leiligheter.

Den er noe usikkert i hvilken grad utleie av fast eiendom skal regnes som en tjeneste etter § 186. Utleie av hotellrom eller liknende vil omfattes.⁷³ Det er mer usikkert om langvarig utleie av hus, hytter, hybler ol omfattes. Mye kan tale for at (ervervsmessig) utleie av studenthybler og tilsvarende rom vil være en tjeneste som omfattes av § 186 fordi tjenesteelementet er dominerende. Det er ikke primært råderett over fast eiendom som tilbys, men tjenesten

⁷⁰ Se Ot.prp.nr.48 (1969-1970) s. 12.

⁷¹ Se Ot.prp.nr.48 (1969-1970) s. 12.

⁷² Se Ot.prp.nr.48 (1969-1970) s. 12.

⁷³ Se Ot.prp.nr.48 (1969-1970) s. 12. Se også [Rt 2004-331](#) (Skippagurra-dommen) hvor problemstillinger er berørt.

”husrom”. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Jo kortere varighet leieforholdet har og jo mer generisk (standardisert) leieobjektet er, jo lettere vil det omfattes av § 186.

Svært ofte vil salg og utleie skje privat, og ikke i ervervsmessig virksomhet, og av denne grunn falle utenfor bestemmelsen.

En annen problemstilling er hvordan man skal vurdere næringsvirksomhet som formidler salg og utleie av fast eiendom på vegne av privatpersoner. I forarbeidene til bestemmelsen står det: ”Utkastet vil imidlertid ramme den som i ervervsvirksomhet, f.eks. som eiendomsmekler, gjør seg skyldig i diskriminering av homofile ved formidling av salg eller bortleie av hus eller husrom”.⁷⁴

Dette var tema i [Rt 1999-1192](#) (Utleiekjennelsen), som er nærmere omtalt under. Her konkluderte Høyesterett med at formidling av privat utleie falt utenfor strl 1902 § 349a. Det er noe usikkert når en slik formidler vil omfattes av bestemmelsen. Trolig vil det være slik at en eiendoms- eller utleiemegler vil omfattes av § 186 hvis han/hun nekter noen å gjøre bruk av formidlingstjenestene på grunn av for eksempel hudfarge, men hvis megleren bare formidler andres diskriminerende tilbud/ønsker vil dette ikke omfattes.

Diskriminering ved utleie av husrom er forbudt etter Husleieloven⁷⁵ § 1-8, men dette er ikke en straffebestemmelse. Se mer i pkt. 6.7. Diskriminering ved utleie og salg av fast eiendom kan i også være et brudd på Diskrimineringsloven om etnisitet, men det forutsetter at forholdet er grovt og organisert. Se mer om dette i pkt. 6.2.

4.3.6 SÆRLIG OM ARBEID

Arbeid (ansettelser) omfattes ikke av begrepene varer eller tjenester etter § 186. Virksomheter som formidler arbeid kan imidlertid omfattes av § 186 etter de samme prinsippene som eiendoms- og utleiemeklere (se over).

Diskriminering i forbindelse med arbeidslivet er regulert i Arbeidsmiljøloven § 13-2 jf 19-1 og kan også omfattes av diskrimineringslovgivningen. Se nærmere pkt. 6.5 og 6.2.

4.3.7 ÅRSÅKSKRAVET

Det er bare nektelse av varer og tjenester *på grunn av* noens religion, hudfarge mv. som omfattes av bestemmelsen. Nektelse som har andre årsaker omfattes ikke av bestemmelsen.

Denne problemstillingen er særlig aktuell på utesteder. Eksempler på nektelsesgrunnlag som ikke omfattes av § 186 er:

- Alder.
- Kjønn.
- Påkledning.
- Dårlige erfaringer.
- Beruselse.
- Manglende gruppetilhørighet (f.eks. ikke student på en studentkveld)
- Tilhører en uønsket gruppe som ikke omfattes av diskrimineringsgrunnlagene, eksempelvis russ eller fotballsupportere.

⁷⁴ Ot.prp.nr.29 (1980-1981) s. 15.

⁷⁵ Se også Burettslagslova, Eierseksjonsloven og Bustadbyggelova.

Det å avvise en homofil fordi han er for full eller en muslim fordi han ikke er pent nok kledd er derfor tillatt.

Merk imidlertid at det er realiteten som er avgjørende. En kleskode som er en fordekt nektelse av noen på grunn av etnisitet vil kunne være et brudd på § 186. Et forbud mot ethvert hodeplagg vil lett bli regnet som et brudd på § 186 fordi det reelt sett vil være en nektelse av personer som av religiøse grunner går med hodeplagg. Et forbud mot bruk av caps derimot vil måtte aksepteres fordi det kun er uttrykk for en kleskode. På samme måte vil en gjesteliste – fiktiv eller reell – som resulterer i at personer som tilhører de vernede gruppene ekskluderes kunne være et brudd på bestemmelsen.

Hvis årsaken til at en person med nedsatt funksjonsevne nektes adgang alene er manglende fysisk tilrettelegging av lokalene vil ikke § 186 komme til anvendelse.⁷⁶

Se mer om årsakssammenheng i pkt. 1.6 Se mer om utelivsdiskriminering i pkt. 8.

4.3.8 SKYLDKRAVET

Skyldkravet i § 186 er forsett. Det innebærer at gjerningspersonen enten må ha handlet med hensikt om å nekte varer/tjenester på grunn av hudfarge mv., eller han/hun må ha regnet det som mest sannsynlig.

4.3.9 MEDVIRKNING

Medvirkning til brudd på strl § 186 er straffbart, jf. § 15. Hva som kan regnes som medvirkning må avgjøres etter en konkret vurdering i den enkelte sak. Medvirkning har begrenset praktisk betydning fordi gjerningsbeskrivelsen er så vid at den omfatter enhver som nekter noen varer eller tjenester, enten det er eier/arrangør, representant for denne eller en utenforstående.

4.3.10 PÅTALE

Påtalekompetansen ligger hos politiet, jf. strpl § 67, 2. ledd, a).

I [Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2008](#) om konfliktråd pkt. II, 1, d er brudd på strl 1902 § 349a nevnt som en sakstype som egner seg for behandling i konfliktråd. Det er ingen holdepunkter for at dette ikke også vil gjelde strl 2005 § 186.

4.3.11 STRAFFEREAKSJONER

Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Det finnes knapt publiserte rettsavgjørelser om brudd på strl 1902 § 349a eller strl 2005 § 186. Straffenivået er derfor usikkert.

I forarbeidene⁷⁷ står det følgende: ”Departementet mener at slike lovbrudd, på samme måte som annen hatkriminalitet, gjennomgående bør straffes noe strengere enn i dag, jf. § 77 bokstav i”.

I Strafferett, håndbok av Haugen og Sverdrup Efstad (Cappelen 2015) står det: ”Boten bør være merkbar, særlig for næringsdrivende. Fengsel kan være aktuelt – særlig ved gjentatt eller særlig grov krenkelse”.

⁷⁶ [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 12.2.5](#)

⁷⁷ [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 12.2.5.](#)

Rettighetstap etter strl kapittel 10 kan også være en aktuell reaksjon. Se mer i pkt. 8.2 om tap av skjenkebevilling.

4.3.12 AVGJØRELSER

Rt 1999-1192 Utleiekjennelsen

- En kvinne ble tiltalt for brudd på strl § 349a for mot betaling å ha formidlet lister over utleieboliger hvor noen bare var til utleie for norske statsborgere.
- Frifunnet i Høyesterett.
- Høyesterett uttalte: "Det er uomtvistet og må anses på det rene, at diskriminering ved privat utleie faller utenfor anvendelsesområdet for § 349a første ledd".
- Høyesterett sa videre at formidlingen av utleietjenestene falt utenfor strl § 349a. Kvinnen selv hadde ikke diskriminert noen, kun formidlet (straffrie) diskriminerende betingelser.

4.4 STRL § 264 OM GROVE TRUSLER

4.4.1 GENERELT

Strl § 264 har følgende ordlyd:

§ 264. Grove trusler

Grove trusler straffes med fengsel inntil 3 år. Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap, og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.

Strl § 263 om trusler og § 264 om grove trusler er en videreføring av strl 1902 § 227 om trusler, men med flere redaksjonelle endringer. I strl 1902 var trusler regulert i én bestemmelse (§ 227) med en henvisning til § 232 som var en generell straffeskjerpene bestemmelse for vold og trusler hvor hatefull motivasjon var ett moment det skulle legges særlig vekt på. Nå er trusler regulert i to bestemmelser, og momentene er tatt direkte inn i bestemmelsen om grove trusler.

Strafferammen er 3 år. Skyldkravet i § 264 er forsett, jf. § 21. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Påtalen ligger hos statsadvokaten, jf. strpl § 67.

4.4.2 NÅR FORELIGGER DET EN TRUSSEL?

Vilkårene for når det kan sies å foreligge en trussel etter § 263 er ikke annerledes for hatkriminalfellene enn andre tilfeller og vil derfor ikke bli gjennomgått nærmere her.

Det er ingen vesentlige endringer i hva som skal regnes som en trussel etter strl 1902 § 227 og strl 2005 § 263.

4.4.3 NÅR FORELIGGER DET EN GROV TRUSSEL?

Som nevnt over angir § 264 direkte hvilke momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av en trussel er grov. Momentene er i utgangspunktet de samme som fremgikk av strl 1902 § 232, og hatkriminalgrunnlagene er de samme som i § 185 og § 186. Se nærmere om hva som omfattes av de ulike grunnlagene i pkt. 1.4. Listen med momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av om trusselen er grov er ikke uttømmende.

For å kunne legge vekt på hatkriminalgrunnlagene som moment må de ha vært motiverende for trusselen. En person med hatefulle holdninger til for eksempel muslimer vil ikke bli dømt for grove trusler hvis motivasjonen for trusselen er noe annet, for eksempel manglende betaling for håndverkertjenester. Merk at motivasjonen må knytte seg til *fornærmedes* hudfarge mv. Det betyr for eksempel at en (heterofil) arbeidsgiver som trues fordi han har ansatt en homofil ikke vil omfattes direkte av momentene nevnt i § 264, men i og med at listen ikke er uttømmende vil denne motivasjonen trolig likevel kunne tillegges vekt ved avgjørelsen av om trusselen er grov.

Se mer om motivasjon i pkt. 1.6

4.4.4 STRAFFENIVÅ

Det er vanskelig å si noe generelt om straffnivået når hatkriminalgrunnlagene i § 264 får anvendelse fordi det vil være så stor variasjon i de underliggende straffbare forholdene.

Generelt kan likevel sies at hateful motivasjon normalt tillegges betydelig vekt ved straffeutmålingen. Se pkt. 1.9 over og rettspraksis under.

4.4.5 AVGJØRELSER

[Rt 1994 s. 974](#)

- To 18 år gamle gutter skjøt med avsagd hagle mot et hus der det oppholdt seg flere innvandrere.
- Begge ble dømt for trusler under særdeles skjerpende omstendigheter blant annet fordi handlingen ble regnet som klart rasistisk motivert. (Strl § 227 jf § 232).
- Straffen ble satt til henholdsvis 6 måneder ubetinget og 90 dager ubetinget fengsel.

[RG 2012 s. 343](#)

- Taxisjåfør dømt for å ha truet to homofile passasjerer. Mye taler for at motivasjonen helt eller delvis var negative holdninger overfor homofile.
- Strl § 232 ble ikke drøftet i dommen. På gjerningstidspunktet hadde § 232 formuleringen ”rasistisk motivert” og det omfattet ikke homofil orientering. Det er mye som taler for at saken ville vært omfattet av § 264 hvis det hadde skjedd i dag.
- Retten sa bl.a. følgende om straffeutmålingen: ”I skjerpende retning legger lagmannsretten betydelig vekt på at opptakten til det videre forløpet var at A trakasserte B og C på grunn av deres seksuelle legning”.

[Gulating 01.10.2001](#) jf [Indre sogn 21.05.2001](#).

- Mann dømt for flere tilfeller av rasistisk motivert vold og trusler.

4.5 STRL § 272 OM GROV KROPPSKRENKELSE OG § 274 OG GROV KROPPSSKADE

4.5.1 GENERELT

Strl § 272 om grov kroppskrenkelse og § 274 om grov kroppsskade behandles samlet fordi spørsmålene som angår hatkriminal er felles for bestemmelsene.

Strl § 272 har følgende ordlyd:

§ 272. Grov kroppskrenkelse

Grov kroppskrenkelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om kroppskrenkelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge sterk smerte, skade eller død, og for øvrig om den

- a) har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- b) er begått mot en forsvarsløs person,
- c) har karakter av mishandling,
- d) er begått av flere i fellesskap,
- e) er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne,³ eller
- f) er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.

§ 271 annet ledd gjelder på tilsvarende måte.

Strl § 274 har følgende ordlyd:

§ 274. Grov kroppsskade

Grov kroppsskade straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om kroppsskaden er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge² uheldelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade³ eller død, og for øvrig om den

- a) har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- b) er begått mot en forsvarsløs person,
- c) har karakter av mishandling,
- d) er begått av flere i fellesskap, eller
- e) er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.
- f) er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.

Den som voldet⁶ betydelig skade³ på en annens kropp eller helse, straffes med fengsel inntil 15 år.

Strl §§ 271-274 er en videreføring av strl 1902 § 228, § 229 og § 232. Systematikken i bestemmelsene er vesentlig endret og materielt sett har bestemmelsene fått et noe endret virkeområde.

Det vesentlige når det gjelder hatkriminalitet er at hatefull motivasjon nå er tatt direkte inn i bestemmelsene om grove overtredelser.

Strafferammen er 6 år for brudd på § 272 og 10 (15) år for brudd på § 274. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet etter begge bestemmelsene er i utgangspunktet forsett, jf. § 21, likevel slik at det er uaktsomhetsansvar for uforsettlige skadefølger, jf. § 24. Påtalen ligger hos statsadvokaten, jf. strpl § 67.

4.5.2 NÅR FORELIGGER DET EN KROPPSKRENKELSE ELLER KROPPSSKADE?

Vilkårene for når det kan sies å foreligge en kroppskrenkelse etter § 271 eller en kroppsskade etter § 273 er ikke annerledes for hatkriminalfellene enn andre tilfeller og vil derfor ikke bli gjennomgått nærmere her.

4.5.3 NÅR FORELIGGER DET EN GROV KROPPSKRENKELSE ELLER KROPPSSKADE?

Som nevnt over angir § 272 og § 274 direkte hvilke momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av om kroppskrenkelsen eller kroppsskaden er grov.

Momentene er i utgangspunktet de samme som fremgikk av strl 1902 § 232, og hatkriminalgrunnlagene er de samme som i § 185 og § 186. Se nærmere om hva som omfattes av de ulike grunnlagene i pkt. 1.4. Listen med momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av om forholdet er grovt er ikke uttømmende.

For å kunne legge vekt på hatkriminalitet som moment må de ha vært motiverende for volden. På samme måte som i § 264 om grove trusler er det et krav at det er hateful motivasjon som helt eller delvis er årsak til volden – og den hatefulle motivasjonen må knytte seg til *fofnærmedes* hudfarge mv. Se eksemplene gitt under § 264. Se mer om motivasjon i pkt. 1.6

4.5.4 STRAFFENIVÅ

Det er vanskelig å si noe generelt om straffenivået når hatkriminalitet i § 272 og § 274 får anvendelse fordi det vil være så stor variasjon i de underliggende straffbare forholdene.

Generelt kan likevel sies at hateful motivasjon normalt tillegges betydelig vekt ved straffeutmålingen. Se pkt. 1.7 over og rettspraksis under.

4.5.5 AVGJØRELSER

[Rt 1992 s. 1001.](#)

- Rasistisk motivert legemsfofnærmedelse ga 18 dager ubetinget fengsel.

[Borgarting 17.02.2010.](#)

- En gutt på 16 år gjorde nazihilsen og kom med utsagn som ”jævla pakkis”, ”jeg hater folk med mørk hudfarge” mv., og slo en utenlandsk mann bevisstløs. Alt skjedde på en bensinstasjon.
- Lagmannsretten fant ikke tilstrekkelig bevis for at § 232 om rasistisk motivasjon kunne få anvendelse. Selv om opptakten til krangelen var ”klart rasistisk motivert”, var det ikke klart at volden, som skjedde noe senere, var det.
- Gutten ble dømt til 270 timer samfunnsstraff for brudd på § 135a og § 229, 3. straffalternativ.

[Agder 07.02.2007.](#)

- A stakk B i halsen med kniv. Handlingen ble regnet som uprovosert og/eller rasistisk motivert.
- Om motivasjonen sa retten: ”Det er i denne sammenheng ikke avgjørende at rasisme er det eneste motivet for handlingen, men det er et vilkår at rasisme har vært fremtredende og klart satt sitt preg på overtredelsen. De utsagnene domfelte kom med, både på stedet da handlingen ble begått og noe senere hjemme hos kameraten hvor hendelsen ble omtalt, viser at rasisme har vært en klar motivasjonsfaktor”.
- A ble dømt til 10 måneder fengsel, hvorav 3 måneder betinget.

[Agder 16.01.2003.](#)

- Fem personer ble dømt for rasistisk motivert gruppevold.

[Borgarting 04.12.2002](#) (Benjamin Hermansen – saken)

- Saken gjelder et rasistisk motivert drap, og Høyesterett drøfter bl.a. betydningen av rasistisk motivasjon ved straffeutmålingen.
- En av de to tiltalte ble også dømt for brudd på § 229 jf. § 232 hvor rasistisk motivasjon må ha vært avgjørende for at § 232 kom til anvendelse.

[Borgarting 01.04.1998](#)

- A slo en utenlandsk kaféansatt i skulderen samtidig som han ropte rasistiske slagord.
- A ble dømt for rasistisk motivert vold (§ 228, 1. ledd jf. § 232) til fengsel i 60 dager.

- Retten sa følgende om straffutmålingen: "Allmennpreventive hensyn må veie tungt ved straffutmålingen. Innvandrere fra den tredje verden må ha et særlig vern mot å bli trakassert på grunn av deres etniske opprinnelse ved utøvelsen av sitt lovlige yrke. Det kan bare helt unntaksvis bli tale om å anvende samfunnstjeneste eller betinget fengsel ved handlinger av denne art"

Hammerfest tingrett 11.09.2006.

- Mann dømt til 9 måneder fengsel, hvorav 1 måned betinget for rasistisk motivert vold (strl § 228, 1. straffalternativ).

Gulating 01.10.2001 jf Indre sogn 21.05.2001.

- Mann dømt for flere tilfeller av rasistisk motivert vold og trusler.

4.6 STRL § 352 OM SKADEVERK

4.6.1 GENERELT

Strl § 352 har følgende ordlyd:

§ 352. Grovt skadeverk

Grovt skadeverk straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skadeverket er grovt skal det særlig legges vekt på

- a) skadeverkets art og objekt, for eksempel om det er rettet mot gjenstander til alminnelig nytte eller pryd, eller som har historisk, nasjonal eller religiøs verdi,
- b) om skaden er av et stort omfang,
- c) om det var motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne, og
- d) om det er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Skadeverk som innebærer ødeleggelse av gjenstand som har en betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi, eller som innebærer en svært omfattende ødeleggelse av eiendom, regnes som særlig grovt skadeverk. Det samme gjelder skadeverk som har til følge slik ødeleggelse, tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse, eller nærliggende fare for slike følger. Særlig grovt skadeverk straffes med fengsel inntil 15 år.

Skadeverk som nevnt i første ledd og som er forøvd ved grov uaktsomhet, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Grovt uaktsomt skadeverk som nevnt i annet ledd straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Strl § 352 er en videreføring av strl 1902 § 292. Strl 1902 § 292 nevnte "rasistisk motivert" som et forhold som kunne gjøre et skadeverk grovt. Det gjorde at bestemmelsen fikk en snevrere anvendelsesområde enn de øvrige hatkrimbestemmelsene i strl 1902. Begrepet "rasistisk motivert" er nå erstattet med den samme formuleringen av hatkrimgrunnlagene som i § 185 og § 186. Bestemmelsenes anvendelsesområde er derfor noe utvidet. Det er også gitt et nytt ledd om særlig grovt skadeverk. Ut over dette er bestemmelsen innholdsmessig vesentlig lik strl 1902 § 292.

Strafferammen er 6 år, og 15 år for særlig grovt skadeverk. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er i utgangspunktet forsett, jf. § 21. Grovt uaktsomt skadeverk er straffbart, men strafferamme på henholdsvis ett og tre år (siste ledd).

Påtalen ligger hos politiet for grovt skadeverk og statsadvokaten for særlig grovt skadeverk, jf. strpl § 67.

4.6.2 NÅR FORELIGGER DET SKADEVERK

Vilkårene for når det kan sies å foreligge skadeverk etter § 351 er ikke annerledes for hatkriminalfellene enn andre tilfeller og vil derfor ikke bli gjennomgått nærmere her.

4.6.3 NÅR FORELIGGER DET GROVT SKADEVERK?

Strl § 352 angir direkte hvilke momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av om skadeverket er grovt. Hatkriminalgrunnlagene er de samme som i § 185 og § 186. Se nærmere om hva som omfattes av de ulike grunnlagene i pkt. 1.4. Listen med momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av om forholdet er grovt er ikke uttømmende.

For å kunne legge vekt på hatkriminalgrunnlagene som moment må de ha vært motiverende for volden. På samme måte som i § 264, § 272 og § 274 er det et krav at det er hatefull motivasjon som helt eller delvis er årsak til skadeverket – og den hatefulle motivasjonen må knytte seg til *fornærmedes* hudfarge mv. Se eksemplene gitt under § 264. Se mer om motivasjon i pkt. 1.6

4.6.4 STRAFFENIVÅ

Det er vanskelig å si noe generelt om straffnivået når hatkriminalgrunnlagene i § 352 får anvendelse fordi det vil være så stor variasjon i de underliggende straffbare forholdene.

Generelt kan likevel sies at hatefull motivasjon normalt tillegges betydelig vekt ved straffutmålingen. Se pkt. 1.7 over og rettspraksis under.

4.6.5 AVGJØRELSER

Det er ingen publiserte rettsavgjørelser ennå etter § 352, og få publiserte avgjørelser hvor rasismeanalternativet i strl 1902 § 292 er lagt til grunn. Nedenfor er referert to dommer som kan ha alminnelig interesse.

[Rt 1991 s. 582](#)

- Straffutmålingsanke.
- Tre menn hadde begått skadeverk mot en forretning og en bil som tilhørte en innvandrere. Motivasjonen var åpenbart rasistisk.
- Mennene ble dømt til fra to til seks måneders betinget fengsel for brudd på strl § 292 (og enkelte andre forhold).
- Høyesterett uttalte: ”Det dreier seg her om en meget ondartet form for kriminalitet, og jeg finner det ikke tvilsomt at det i utgangspunktet skal reageres med ubetinget fengselsstraff”. Begrunnelsen for at det ble gitt betinget fengsel var en langvarig forsinkelse av saken.

[Halden tingrett 23.05.2007.](#)

- A ble dømt for 12 tilfeller av rasistisk motivert skadeverk, i tillegg til to brudd på mordbrannbestemmelsen (strl § 148).
- A hadde bl.a. sprayet rasistiske slagord, hakekors ol. på flere husvegger hvor det bodde utlendinger, stukket hull på dekkene til flere biler som var eid av utlendinger og flere ganger startet brann i/ved bolighus hvor det bodde utlendinger.
- Alle handlingene var motivert av hat mot utlendinger og særlig muslimer. A hadde vært aktiv i Vigrid.
- Retten anså alle skadeverkene som grove fordi de utelukkende var rasistisk motivert.
- A ble dømt til seks år ubetinget fengsel, og det ble i straffeskjerpende retning lagt betydelig vekt på rasistisk motivasjon.

5 ANDRE AKTUELLE BESTEMMELSER I STRAFFELOVEN

I punktene over er straffebestemmelser hvor hat/diskriminering er særskilt nevnt i bestemmelsen gjennomgått. I dette punktet vil straffebestemmelser hvor hat/diskriminering ikke er særskilt nevnt i bestemmelsen, men hvor den straffbare handlingen likevel kan være motivert av hat/diskriminering bli behandlet.

Som nevnt i pkt. 1.3 vil enhver straffbar handling som er motivert av hat/negative holdninger på grunn av etnisitet, religion/livssyn, homofil orientering eller nedsatte funksjonsevne regnes som hatkriminalitet – selv om bestemmelsen ikke direkte nevner disse hensynene.

Nær sagt enhver straffbar handling kan tenkes å være motivert av hat på bakgrunn av hudfarge mv. I dette punktet er det gjort et utvalg av bestemmelser hvor det er mer nærliggende at motivasjonen kan være hat på grunn av hudfarge mv.

5.1 STRL § 136 - OPPFORDRING, REKRUTTERING OG OPPLÆRING TIL TERRORHANDLINGER

[Strl § 136](#) har følgende ordlyd:

§ 136. *Oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

- a) offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,
- b) rekrutterer noen til å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,
- c) gir opplæring i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om at ferdighetene skal brukes til dette, eller
- d) lar seg lære opp i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om å bruke ferdighetene til dette eller med forsett om at opplæringen gis med dette for øyet.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 147c uten vesentlige endringer.

Det er særlig § 136, 1. ledd bokstav a som er aktuell som hatkrimbestemmelse. Etter dette alternativet er det straffbart å oppfordre til terrorhandlinger. Bestemmelsen viser til straffebestemmelser som omfatter alt fra terrorfinansiering til flykapring. Bestemmelsen har flere likhetstrekk med strl § 183 og overlapper denne i stor grad. Bestemmelsen (strl 1902 § 147c) ble vedtatt og trådte i kraft i 2008. Formålet var at Norge så raskt som mulig skulle kunne ratifisere Europarådkonvensjonen 16. mai 2005 om forebygging av terrorisme. Hensynet til ytringsfriheten gjør at terskelen for å anvende bestemmelsen er høy.

For at § 136, 1. ledd bokstav a skal få anvendelse må oppfordringen være fremsatt offentlig og gjelde handlinger som er omfattet av de bestemmelsene det er vist til. Det er ikke et krav at noen har fulgt oppfordringen.

Et sentralt spørsmål er hva som skal regnes som en *oppfordring*.

Når det gjelder hvor konkrete oppfordringene må være sier forarbeidene til strl 1902 § 147c:⁷⁸ ”I utgangspunktet må oppfordringen knytte seg til en individualisert handling, eller til artsbestemte handlinger, men også en mer ubestemt oppfordring vil ut fra situasjonen eller omstendighetene for øvrig kunne rammes av bokstav a”.

I forarbeidene⁷⁹ til § 136 står det følgende om indirekte oppfordringer:

”Etter artikkel 5 skal både direkte og indirekte oppfordring til terrorhandlinger rammes av straff. En indirekte oppfordring til å begå terrorhandlinger kan blant annet bestå i utbredelse av etnisk og religiøst hat, etterfølgende bifall av et terrorangrep og glorifisering av terrorister og terrororganisasjoner. Det går imidlertid frem av artikkel 12 at forpliktelsen må tolkes i lys av menneskerettigheter som for eksempel ytringsfrihet. Slik departementet ser det, er det ikke mulig å kriminalisere indirekte oppfordringer på generelt grunnlag uten at å trå ytringsfriheten for nær. På denne bakgrunn går departementet inn for å formulere bestemmelsen slik at den bare rammer oppfordring til iverksettelsen av terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger. I hvilken grad også mer indirekte oppfordringer rammes av bestemmelsen, må avgjøres etter en konkret vurdering der ikke bare forpliktelsene etter artikkel 5, men også hensynet til ytringsfriheten trekkes inn”.

I de samme forarbeidene⁸⁰ står det:

”Med «iverksette» siktes det til en oppfordring om å påbegynne en straffbar handling. Forslaget gir frihet til offentlig å forfekte en mening om at visse straffbare handlinger er av det gode, eller at de i hvert fall ikke bør kunne medføre straff, men det er en flytende grense mot oppfordringer som går så langt i å forherlige terrorhandlinger at de må forstås som en oppfordring om å iverksette dem”.

Bestemmelsen reiser mange av de samme tolkingsspørsmålene som § 185, og domstolene har vist til tolkningspraksis om strl 1902 § 135a ved anvendelse av strl 1902 § 147c.

Strafferammen er 6 år. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21.

Påtalekompetansen ligger hos statsadvokaten, jf strpl §§ 65-66 med mindre ytringen er fremsatt ”ved trykt skrift eller i kringkastingssending”. Da ligger påtalekompetansen hos Riksadvokaten. ”Trykt skrift” skal trolig forstås på samme måte som i strl 1902 § 10, hvor det var definert slik: ”Under trykt Skrift henregnes Skrift, Afbildning eller lignende, der mangfoldiggjøres ved Trykken eller paa anden kemisk eller mekanisk Maade”. Bestemmelsen omfatter ikke internett og digitale medier. Se [HR-2014-1911-U](#).⁸¹ Dette har den litt underlige konsekvensen at hvorvidt ytringen er fremsatt på internett eller på TV vil være avgjørende for hvem som har påtalekompetanse.

Rettsavgjørelser om strl 1902 § 147c:

[Oslo tingrett 28.08.2012](#) (Mulla Krekar)

- Før domavsigelse i en straffesak mot seg holdt Krekar en tale som bl.a. ble lagt ut på Youtube.
- Etter en fortolkning av talen konkluderte retten slik: ”Retten har etter en helhetsvurdering kommet til at det ikke er tvil om at tiltaltes budskap må fortolkes

⁷⁸ [Ot.prp.nr.79 \(2007-2008\) pkt. 8.1.](#)

⁷⁹ [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 8.8.5.4.](#)

⁸⁰ [Ot.prp.nr.8 \(2007-2008\) pkt. 12.2.3.](#)

⁸¹ Se også lagmannsrettens avgjørelse i samme sak, [LB-2014-49903](#), med videre henvisning til [Rt 2012-1211](#).

som oppfordring til å iverksette drap eller frihetsberøvelse av fortrinnsvis nordmenn, men også eventuelt andre enkeltpersoner eller grupper”.

- Krekar ble dømt til fengsel i ett år for brudd på strl § 147c, 1. ledd bokstav a og § 132a.

Borgarting lagmannsrett 06.12.2012 (Mulla Krekar)

- Krekar hadde kommet med ulike typer truende uttalelser og ble tiltalt for blant annet brudd på § 147c, 1. ledd bokstav a.
- Han ble under dissens frifunnet for brudd på § 147c, 1. ledd bokstav a på grunn av manglende terrorhensikt.⁸²

Oslo tingrett 03.10.2014 (Ubaydullah Hussain)

- Hussain var talspersonen for gruppen ”Profetens Ummah”. Han hadde på sin egen Facebook-profil lagt ut lenker til oppslag om ulike terrorhandlinger og støttet disse med uttalelser som ”Måtte Allah belønne våre brødre” og ”To hell with Boston and may Allah destroy america!”.
- Han ble tiltalt for brudd på strl § 147c, 1. ledd bokstav a og frifunnet.
- Det ble ved frifinnelsen lagt avgjørende vekt på at utsagnene ”...gjelder etterfølgende bifall av foretatte terrorhandlinger”, i motsetning til direkte oppfordringer til nye terrorhandlinger.
- Retten konkluderte slik: ”Retten konkluderer følgelig med - etter en samlet vurdering - at tiltaltes ytringer ikke går så langt i å forherlige terrorhandlinger at de må forstås som en oppfordring til å iverksette dem. Tiltaltes ytringer er derfor innenfor ytringsfriheten slik den kommer til uttrykk i Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10, og således straffrie”.

5.2 STRL § 156 – HINDRING AV OFFENTLIG TJENESTEMANN

Strl § 156 har følgende ordlyd:

§ 156. Hindring av offentlig tjenestemann

Den som hindrer en offentlig tjenestemann i å utføre en tjenestehandling, for eksempel ved å nekte adgang til steder hvor han har berettiget tilgang, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Den som ved skjellsord eller annen utilbørlig atferd forulemper en offentlig tjenestemann under eller på grunn av utføringen av tjenesten, straffes med bot.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 326 med noen mindre endringer.

Det er særlig annet punktum som er aktuelt i forbindelse med hatkrim, eksempelvis at en polititjenesteperson blir forulempet med skjellsord knyttet til hudfarge mv.

Hvorvidt en forulemping er *motivert* av hudfarge mv. må vurderes konkret i hver enkelt sak. Hvis en person brøler til en svart politimann: ”Jævla svarting, du har ikke rett til å bestemme over meg”, vil det lett regnes som hatkrim. Det er vanskeligere hvis det brukes karakteristikk knyttet til hudfarge mv. som generelle skjellsord, for eksempel at en politimann kalles ”jævla homo”, eller ”jævla jøde” selv om politimannen verken er homofil, eller jøde. Se også pkt. 1.6.5

⁸² Etter dommen er hensiktskravet fjernet fra § 147c, [se Prop.131 L \(2012-2013\) pkt. 14.1](#). Resultatet kunne derfor blitt et annet i dag.

Hvis den som forulemper politiet faktisk tror at polititjenestepersonen er homofil eller jøde vil det kunne regnes som hatkriminalitet, fordi det da er nærliggende at forulempingen er motivert av antipatier for disse gruppene. Hvis personen ikke tror dette vil det neppe være hatkriminalitet, selv om personen skulle mislike for eksempel homofile. Det er vanskelig å se at generell antipati overfor homofile skulle være motivasjonen for å skjelle ut en polititjenesteperson.

Skal forulemping av politifolk være hatkriminalitet må det være klare holdepunkter for at hudfarge mv. er en vesentlig del av motivasjonen for forulempingen. I de fleste tilfeller vil nok motivasjonen være motvilje mot politiet eller politiets innblanding i sin alminnelighet, selv om det skulle ledsages av rasistiske skjellsord.

Hvis hatmotivert forulemping skjer på offentlig sted eller med tilhørere kan strl § 185 få anvendelse i tillegg til § 156.

Strafferammen er fengsel i seks måneder. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er ikke straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21. Påtalekompetansen er hos politiet, jf strpl § 67.

5.3 STRL § 181 - ORDENSFORSTYRRELSE

[Strl § 181](#) har følgende ordlyd:

§ 181. Ordensforstyrrelse

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som ved slagsmål, støy eller annen utilbørlig atferd forstyrrer

- a) den alminnelige fred og orden,
- b) lovlig ferdsel,
- c) omgivelsenes nattevile, eller
- d) omgivelsene på et sted hvor han uberettiget forblir tross pålegg om å fjerne seg.

På samme måte straffes den som i selvforskyldt rus² forulemper eller volder fare for andre.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 350. Bortsett fra en økning i strafferammen er det kun mindre språklige endringer.

Strl § 181 er aktuell i forbindelse med hatkriminalitet, fordi ordensforstyrrelser i noen tilfeller kan være motivert av hatkriminalitetsgrunnlagene eller ha en hatefulld form knyttet til disse grunnlagene.

Hvis hatmotivert ordensforstyrrelse skjer på offentlig sted eller med tilhørere, kan strl § 185 få anvendelse i tillegg til § 181.

Vurderingen av hva som skal regnes som en ordensforstyrrelse eller forulemping etter strl § 181 er en skjønnsmessig vurdering av hva som må regnes som akseptabel oppførsel i det offentlige rom. Tid, sted og innhold i forstyrrelsen vil være avgjørende. Det er mindre aksept for høylydte ytringer som har en krenkende/hatefulld form enn andre ytringer. Man vil derfor lettere dømmes for brudd på strl § 181 hvis man offentlig roper ”jeg hater muslimer!” enn hvis man roper ”jeg elsker Brann!”.

Strafferammen er fengsel i seks måneder. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er ikke straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21. Påtalekompetansen er hos politiet, jf strpl § 67.

[Gulating 21.08.2014](#) er en god illustrasjon på brudd på strl 1902 § 350 som må defineres som hatkriminalitet.

- Natt til søndag utenfor et utested skrek A "det er alt for mange negere, jeg hater negere". Utsagnet var ikke rettet mot bestemte personer.
- Han ble dømt for brudd på strl § 350, 2. ledd (forulemping av andre).
- Lagmannsretten la avgjørende vekt på at A bruke ordet "neger" og viste til at de fleste oppfatter dette ordet som et skjellsord i dag.

5.4 STRL § 183 – OPPFORDRING TIL EN STRAFFBAR HANDLING

[Strl § 183](#) har følgende ordlyd:

§ 183. *Oppfordring til en straffbar handling*

Den som offentlig² oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 140 ("oppviglerparagrafen"), men med noe innsnevret anvendelsesområde.

Bestemmelsen rammer offentlige⁸³ oppfordringer til straffbare handlinger.

Strl 1902 § 140 ble sjelden brukt. Terskelen for at bestemmelsen skal få anvendelse må anses høy på grunn av hensynet til ytringsfriheten.

Strafferammen er 3 år og påtalekompetansen ligger hos Riksadvokaten, jf strpl § 65.

Enkelte avgjørelser av relativt sett nyere dato:

[Rt 1988 s. 977](#)

- A ble dømt til 120 dager ubetinget for en lang rekke straffbare handlinger i tilknytning til demonstrasjoner, herunder brudd på strl § 140.
- Lovbruddene i denne saken var motivert av politiske hensyn som faller utenfor hatkriminalbegrepet, men dommen viser godt anvendelsesområdet for § 140.

[Eidsivating 28.03.1996](#)

- A var leder i et rasistisk miljø og utgiver av bladet "Vikingen".
- I et nummer, som ble beslaglagt før det ble utgitt, oppfordret han i sterkt rasistiske ordelag til vold mot innvandrere, med utsagn som: "Derfor skal landet renses for uønskede elementer. Farvede, fremmedarbeidere, jøder, sigøynere og kommunister skal utryddes. Vi vil gjøre det - om det så skal skje med vold, terror og våpen i hånd".
- A ble dømt for to forsøk på overtredelse av § 140, samt en rekke andre lovbrudd til fengsel i seks måneder, hvorav en måned ubetinget.
- Om straffutmålingen sa Høyesterett følgende: "Ved straffutmålingen teller i skjerpene retning at A har gjort seg skyldig i flere straffbare handlinger som er utslag av en klart rasistisk holdning. Alvorligst er oppfordring og forherligelse av straffbare handlinger med klart rasistisk innhold".

[Oslo tingrett 27.02.15](#) – Mulla Krekar

⁸³ I [Rt 2012 s. 1211](#) uttalte Høyesterett at ytringer fremsatt på internett ikke var omfattet av strl § 140 fordi det ikke kunne regnes som fremsatt offentlig. Etter endringer i strl § 7 vil også slike ytringer regnes som fremsatt offentlig.

- Fengslingskjennelse.⁸⁴
- Retten fant at det var skjellig grunn til å mistenke Krekar for brudd på § 140 etter uttalelser i et TV-intervju som innebar en tilskyndelse til en drapshandling.

5.5 STRL § 251 OM TVANG OG § 252 OM GROV TVANG

[Strl § 251](#) om tvang har følgende ordlyd:

§ 251. *Tvang*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved straffbar eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.

Den som ved å true med anklage eller anmeldelse for en straffbar handling eller med å sette frem en skadelig opplysning eller krenkende beskyldning rettsstridig tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

[Strl § 252](#) om grov tvang har følgende ordlyd

§ 252. *Grov tvang*

Grov tvang straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tvangen er grov skal det særlig legges vekt på om den er begått mot en forsvarsløs person, om den er utøvd av flere i fellesskap, og om den har karakter av mishandling.

Bestemmelsene er en videreføring av strl 1902 § 222 om tvang. Det har skjedd redaksjonelle endringer, men materielt sett er innholdet i det vesentligste det samme.

Etter strl 1902 § 222 om tvang kunne hatefull motivasjon øke strafferammen gjennom en henvisning til strl § 232. Denne henvisningen finnes ikke i strl 2005 § 251 og § 252, og hatefull motivasjon er heller ikke direkte nevnt i bestemmelsen. Den må uansett antas å ha begrenset praktisk betydning fordi listen over momenter som kan gjøre tvang grov etter strl § 252 ikke er uttømmende.

I forarbeidene⁸⁵ står det om den tidligere henvisningen til § 232: "De øvrige omstendighetene i denne bestemmelsen er øyensynlig ikke av praktisk interesse i forhold til tvangsbestemmelsen. Det er ikke lett å være enig dette. Hatefull motivasjon fremstår som en like nærliggende motivasjon for brudd på § 252 om grov tvang som f.eks. brudd på § 264 om grove trusler, hvor slik motivasjon er særskilt nevnt.

Strafferammen er fengsel i to år for brudd på § 251 og seks år for brudd på § 252. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21. Påtalekompetansen er hos statsadvokaten, jf strpl § 66.

5.6 STRL § 267 – KRENKELSE AV PRIVATLIVETS FRED

[Strl § 267](#) har følgende ordlyd:

§ 267. *Krenkelse av privatlivets fred*

Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

⁸⁴ Kjennelsen er anket og avgjørelsen i ankesaker er ikke publisert per 30.10.2015.

⁸⁵ [Ot.prp.nr.22 \(2008-2009\) pkt. 16.5](#)

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 390 (og dels § 250 og § 254). Strafferammen er økt til seks måneder. For øvrig er endringene hovedsakelig av språklig karakter.

Bestemmelsen gjør det straffbart å offentliggjøre personlige opplysninger, eksempelvis offentliggjøre personbilder, uten samtykke.

Strl 1902 § 390 er behandlet av Høyesterett flere ganger i forbindelse med krav om erstatning/oppreising for krenkelse av privatlivets fred.⁸⁶

Strl § 267 kan være aktuell som hatkrimbestemmelse hvis spredning av personlige opplysninger skjer i kombinasjon med sjikane knyttet til hudfarge mv.

Hvis spredning av personlige opplysninger og sjikane på grunn av hudfarge mv. skjer offentlig eller med tilhørere vil § 185 kunne få anvendelse i tillegg.

Strafferammen er fengsel i ett år. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21. Påtalekompetansen er hos politiet, jf strpl § 67.

I [Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2008](#) om konfliktråd pkt. II, 1, d er brudd på strl 1902 § 390 nevnt som en sakstype som egner seg for behandling i konfliktråd. Det er ingen holdepunkter for at dette ikke også vil gjelde strl 2005 § 267.

5.7 STRL § 266 – HENSYNSLØS ATFERD

[Strl § 266](#) har følgende ordlyd:

§ 266. Hensynsløs atferd

Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 390a. Ut over at forsøk nå er straffbart er det ingen materielle endringer.

Bestemmelsen omfatter et vidt spekter av skremmende, hensynsløs eller plagsom atferd overfor noen. Eksempelvis:

- Forfølgelse/stalking.
- Nattlige oppringninger.
- Sjikane, utskjellig.
- Sende bilder med krenkende innhold.
- Vage trusler.
- Skremmende handlinger (eksempelvis legge død katt på dørmatta)

⁸⁶ Se [Rt. 2007 s. 687](#) (Big brother), [Rt. 2008 s. 498](#) (Plata) og [Rt. 2008 s. 1089](#) (Bryllupsfotodommen).

Strl § 266 er en svært aktuell innenfor hatkriminalitet fordi den kan omfatte hatefulle og sjikanøse ytringer som ikke er fremsatt offentlig (eller med tilhørere), og dermed faller utenfor § 185.⁸⁷ Strl § 266 kan anvendes i konkurrans (samtidig) med § 185.⁸⁸

Bestemmelsen omfatter bare kvalifisert skremmende eller plagsom oppførsel. Mindre ubehageligheter omfattes ikke. I [Rt. 2014 s. 669](#) sier Høyesterett at: "... en fredskrenkelse først blir straffbar etter § 390a dersom den går markert ut over slike ubehageligheter som alminnelig menneskelig samkvem regelmessig kan føre med seg".

Jo mer aktverdig formål en handling har, jo mer skal til for å omfattes av bestemmelsen.⁸⁹ Hatefull motivasjon vil aldri være aktverdig, og er dermed i seg selv et moment for at § 266 er overtrådt.⁹⁰ Litt forenklet sagt vil en person som skjeller ut naboen fordi han ikke tar trappevasken bli frifunnet for brudd på § 266, mens han som skjeller ut naboen fordi han er muslim kan bli dømt.

Hvorvidt en ytring omfattes av § 266 vil avhenge av form, innhold og volum (antall ytringer/henvendelser).

Merk at brudd på strl § 266 bare skal kodes som hatkriminalitet der handlingen helt eller delvis er motivert av hat eller negative holdninger på grunn av etnisitet, religion/livssyn, homofil orientering eller nedsatt funksjonsevne. Hvis motivasjonen er f.eks. er hat mot kvinner eller en politisk overbevisning vil det ikke være hatkriminalitet.

Strafferammen er fengsel i to år. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21. Påtalekompetansen er hos statsadvokaten, jf. strpl § 66.

Noen aktuelle rettsavgjørelser:

I [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken) ble tiltalte dømt for brudd på strl § 135a og § 390a for i beruset tilstand å ha sagt bl.a. "jævla neger", "jævla svarting" og "hvorfor tillates negre å jobbe i Norge" til en mørkhudet dørvakt på et utested. Se også pkt. 4.2.9.

[Rt. 1989 s. 1336](#). A ble tiltalt for to brudd på § 390a for å ha kjørt moped opp trappen til et gatekjøkken, dyttet inn døren med forhjulet og hoppet på et bilpanser utenfor gatekjøkkenet. Gatekjøkkenet ble drevet av en inder og hadde vært utsatt for hærverk tidligere. A hadde ved en annen anledning sagt "jævla indere, kom dere bort fra X". Tingretten dømte mannen for brudd på § 390a for det første forholdet og for § 135a for det andre forholdet. Høyesterett sa at det ikke var anledning til å endre subsumsjon i denne saken og endret subsumsjonen tilbake til § 390a. Straffen ble satt til 3000,- i bot.

[Eidsivating 28.03.1996](#). A, som var leder i et rasistisk miljø og utgiver av bladet "Vikingen" ble dømt for brudd på en rekke bestemmelser, herunder strl § 390a for blant annet å ha sagt

⁸⁷ Se [Ot.prp.nr.33 \(2004-2005\)](#) s. 215.

⁸⁸ Se [Rt 2012-536](#) (Dørvaktsaken).

⁸⁹ Se [Rt. 2014 s. 669](#) hvor tiltalte ble frifunnet for å ha bøyd seg inn i en bil og skrudd av tenningen. Høyesterett lag vekt på at bakgrunnen for handlingen var aktverdig, nemlig å få slutt på ulovlig tomgangskjøring.

⁹⁰ Se [Diskrimineringsloven om etnisitet](#) § 9 hvor det står at trakassering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er forbudt og [Diskrimineringsloven om seksuell orientering](#) § 8 hvor det står at trakassering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er forbudt.

”Det lukter svarting i gangen” og å ha hengt opp rasistiske plakater på inngangsporten til en person. Se også pkt. 5.1.

[Gulating 01.10.2001](#) jf [Indre sogn 21.05.2001](#). A ble blant annet dømt for brudd på strl § 390a for å ha ”drive ei omfattande mobbing og plaging av C grunna hans hudfarge og etniske bakgrunn”.

[Oslo tingrett, 17.03. 2015](#). En mann spyttet på en muslimsk kvinne i en butikk og sa ”Jeg hater alle muslimer”. Han ble dømt til 18 dager betinget fengsel og 15 tusen i bot for brudd på strl § 135a og § 390a.

5.8 STRL § 298 - SEKSUELT KRENKENDE ATFERD OFFENTLIG ELLER UTEN SAMTYKKE

[Strl § 201](#) har følgende ordlyd:

§ 298. Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

- a) på offentlig sted, eller
- b) i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket i det.

Bestemmelsen er en videreføring av strl 1902 § 201 ("blotterbestemmelsen"). Merk at alternativ c i strl 1902 § 201 som gjaldt handlinger overfor barn under 16 år er flyttet til strl § 305. Strl 1902 § 201 annet ledd inneholdt en presisering om at atferd anses forøvet overfor noen også når den var "forøvet gjennom bruk av telefon, internett eller annen elektronisk kommunikasjon". Denne formuleringen er ikke videreført, uten at det er ment å innebære en endring i rettsstilstanden.⁹¹

Bestemmelsen omfatter blant annet ulike former for sjikane med et seksuelt tilsnitt. Bestemmelsen, og da særlig alternativ b, er aktuell innen hatkriminalitet fordi hatefulle ytringer og handlinger i en del tilfeller også omfatter seksuell sjikane. Merk at det bare vil være hatkriminalitet hvis motivasjonen for den seksuelle sjikanen er knyttet til de fire hatkrimgrunnlagene.

Det å sende bilder eller meldinger med seksuelt innhold til noen, samtidig som det blir gitt uttrykk for hat mot noens religion, etnisitet mv. vil typisk omfattes.

Strafferammen er fengsel i ett år. Medvirkning er straffbart, jf. § 15. Forsøk er straffbart, jf. § 16. Skyldkravet er forsett, jf. § 21. Påtalekompetansen er hos politiet, jf strpl § 67.

Bestemmelsen kan være aktuell å benytte i konkurrans (sammen) med § 266, og § 185 hvis sjikanen er fremsatt offentlig (eller med tilhørere).

Det er ikke funnet publisert rettspraksis hvor det klart fremgår at brudd på strl 1902 § 201 har vært motivert av de fire hatkrimgrunnlagene.

⁹¹ Se [Ot.prp.nr.22 \(2008-2009\) pkt. 16.7.](#)

6 AKTUELLE BESTEMMELSER UTENFOR STRAFFELOVEN

Det finnes en omfattende regulering av hat, diskriminering og ulovlig forskjellsbehandling i andre lover enn straffeloven. Dette kalles ofte for diskrimineringslovgivningen. Blant disse bestemmelsene er det par straffebestemmelser, men disse har liten praktisk betydning.

Diskrimineringslovgivningen utenfor strafferetten er omfattende. Det finnes fire diskrimineringslover om ulike former for diskriminering, i tillegg til spredte bestemmelser i andre lover.

Bortsett fra de få straffebestemmelsene er dette bestemmelser som politiet ikke har ansvar for å forvalte. Det er likevel viktig med kjennskap til disse reglene av flere grunner.

Mange av diskrimineringsgrunnlagene er de samme, og forståelsen av begrepene utenfor strafferetten vil kunne ha betydning for hvordan de skal forstås innenfor strafferetten. Eks. forståelsen av begrepet ”nedsatt funksjonsevne”. Se pkt. 1.4.4.

Videre vil politiet kunne ha plikt til å henvise til Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) eller andre som er ansvarlig for håndtering av disse regelverkene.⁹²

Under følger en kort presentasjon diskrimineringslovgivningen.

6.1 LIKESTILLINGSLOVEN

[Likestillingsloven](#) har som formål å fremme likestilling mellom kjønnene.

Hovedregelen står i § 5 i loven:

§ 5. Hovedregel om forbud mot diskriminering

Diskriminering på grunn av kjønn er forbudt. Diskriminering på grunn av graviditet og permisjon ved fødsel eller adopsjon regnes som diskriminering på grunn av kjønn. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av en persons faktiske, antatte, tidligere eller fremtidige graviditet eller permisjon. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av kjønn til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 6 eller § 7. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlattelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes kjønn. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av kjønn.

Loven inneholder bestemmelser om lovlig forskjellsbehandling, forbud mot trakassering, plikt til aktivt likestillingsarbeid mv.

Loven håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Likestillings- og diskrimineringsnemnda.

Brudd på loven kan gi rett på erstatning og oppreisning. Loven har ingen straffebestemmelser.

---

⁹² Se [forvaltningsloven § 11](#).

6.2 DISKRIMINERINGSLOVEN OM ETNISITET

[Diskrimineringsloven om etnisitet](#) har som formål å fremme likestilling uavhengig av etnisitet, religion og livssyn.

Hovedregelen står i § 6 i loven:

§ 6. Hovedregel om forbud mot diskriminering

Diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn er forbudt. Diskriminering på grunn av nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk regnes også som diskriminering på grunn av etnisitet. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig etnisitet, religion eller livssyn. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 7 eller § 8. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlattelse som har som formål eller virkning at en person eller et foretak blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes etnisitet, religion eller livssyn. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av etnisitet, religion eller livssyn.

Loven inneholder bestemmelser om lovlig forskjellsbehandling, forbud mot trakassering, plikt til aktivt likestillingsarbeid mv.

Loven håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Likestillings- og diskrimineringsnemnda.

Brudd på loven kan gi rett på erstatning og oppreisning.

Loven har én straffebestemmelse:

§ 26. Straff for grov overtredelse av diskrimineringsforbudet som er begått av flere i fellesskap

Den som forsettlig i fellesskap med minst to andre personer grovt overtrer eller medvirker til grov overtredelse av §§ 6 til 12, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år. Den som tidligere er ilagt straff for overtredelse av denne bestemmelsen, kan straffes selv om overtredelsen ikke er grov.

Ved vurderingen av om en overtredelse er grov skal det særlig legges vekt på graden av utvist skyld, om overtredelsen er rasistisk motivert, om den har karakter av trakassering, om den innebærer en legemskrenkelse eller alvorlig krenkelse av noens psykiske integritet, om den er egnet til å skape frykt og om den er begått mot en person som er under 18 år.

Før tiltale tas ut for forhold som nevnt i første ledd, skal det vurderes om det vil være tilstrekkelig å ilegge en administrativ reaksjon.

Reglene om bevisbyrde i § 24 kommer ikke til anvendelse ved håndhevingen av denne bestemmelse.

Dersom overtredelsen er ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, gjelder straffeloven §§ 79 bokstav c og 198.

Det skal svært mye til for at denne straffebestemmelsen får anvendelse, fordi den krever at handlingen er begått i et fellesskap med minst tre personer og at det foreligger en grov overtredelse (eventuelt gjentakelse). Det finnes ingen publiserte dommer om brudd på bestemmelsen.

Bestemmelsen ble vedtatt etter kritikk fra FNs rasediskrimineringskomité (CERD) som handlet om at Norge manglet et tilstrekkelig forbud mot rasistiske organisasjoner. Det ble imidlertid ikke vedtatt et forbud mot slike organisasjoner, men derimot et forbud mot organiserte rasistiske aktiviteter.

Skyldkravet er forsett, jf. strl § 21 (jf. § 1). Medvirkning er straffbart, jf. strl § 15 (jf. § 1). Forsøk er straffbart, jf. § 16 (jf. § 1). Påtalekompetansen er hos statsadvokaten, jf. strpl § 66.

Forarbeidene til tidligere lov, [Ot.prp.nr.33 \(2204-2005\) pkt. 13](#), sier mye om forståelse av bestemmelsen og lovvalg/konkurrens når et forhold kan omfattes av flere straffebestemmelser.

6.3 DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN

[Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven](#) har som formål å fremme likestilling uavhengig av funksjonsevne.

Hovedregelen står i § 5 i loven:

§ 5. Hovedregel om forbud mot diskriminering

Diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig nedsatt funksjonsevne. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne hos en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 6 eller § 7. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlattelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes nedsatt funksjonsevne. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Begrepet nedsatt funksjonsevne er mer omfattende i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven enn i straffeloven. Forståelsen av begrepet i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven kan likevel ha betydning for hvordan begrepet skal forstås i strafferetten. Se mer i pkt. 1.4.4.

Loven inneholder bestemmelser om lovlig forskjellsbehandling, forbud mot trakassering, plikt til aktivt likestillingsarbeid, universell utforming og individuell tilrettelegging.

Loven håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Likestillings- og diskrimineringsnemnda.

Brudd på loven kan gi rett på erstatning og oppreisning. Loven har ingen straffebestemmelser.

6.4 DISKRIMINERINGSLOVEN OM SEKSUELL ORIENTERING

[Diskrimineringsloven om seksuell orientering](#) har som formål å fremme likestilling uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Hovedregelen står i § 5 i loven:

§ 5. Hovedregel om forbud mot diskriminering

Diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er forbudt. Forbudet gjelder diskriminering på grunn av faktisk, antatt, tidligere eller fremtidig seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Forbudet gjelder også diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk til en person som den som diskrimineres har tilknytning til.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter § 6 eller § 7. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlattelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon, og at dette skyldes seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Med indirekte forskjellsbehandling menes

enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre, og at dette skjer på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Merk at loven gir et særskilt vern som går lenger enn straffeloven. Etter straffeloven er det bare *homofil legning, leveform eller orientering* som vernes, mens Diskrimineringsloven om seksuell orientering verner enhver seksuell orientering og enhver kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Se mer om dette i pkt. 1.4.2 og 1.5.

Loven inneholder bestemmelser om lovlig forskjellsbehandling, forbud mot trakassering, plikt til aktivt likestillingsarbeid mv.

Loven håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Likestillings- og diskrimineringsnemda.

Brudd på loven kan gi rett på erstatning og oppreisning. Loven har ingen straffebestemmelser.

6.5 ARBEIDSMILJØLOVEN

[Arbeidsmiljøloven](#) regulerer en rekke sider ved arbeidslivet, herunder likebehandling. En sentral bestemmelse er § 13-1 om diskriminering:

§ 13-1. Forbud mot diskriminering

- (1) Direkte og indirekte diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon eller alder er forbudt.
- (2) Trakassering og instruks om å diskriminere personer av grunner nevnt i første ledd anses som diskriminering.
- (3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende ved diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.
- (4) Ved diskriminering på grunn av kjønn gjelder likestillingsloven.
- (5) Ved diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn gjelder diskrimineringsloven om etnisitet.
- (6) Ved diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne gjelder diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.
- (7) Ved diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk gjelder diskrimineringsloven om seksuell orientering.

Bestemmelsen gir et vern som går lenger enn straffeloven ved at den omfatter politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjoner og alder. Når det gjelder andre diskrimineringsgrunnlag viser loven til de øvrige diskrimineringslovene.

Det følger av § 13-9 at arbeidstaker kan få oppreisning og erstatning ved brudd på § 13-1. Loven har også en straffebestemmelse i § 19-1. Tidligere omfattet denne straffebestemmelsen brudd på § 13-1, men etter en lovendring som trådte i kraft 1. juli 2015 er straffeansvaret for brudd på § 13-1 bortfalt.

Rettstilstanden er dermed slik at man straffritt kan nekte en homofil mann en jobb med den begrunnelse at han er homofil, men kan straffes for å nekte den samme mannen en kopp kaffe på en kafé (strl § 186).

6.6 DISKRIMINERINGSOMBUDSLOVEN

[Diskrimineringsombudsloven](#) regulerer oppgavene til Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Likestillings og diskrimineringsnemda (nemnda). Loven

inneholder ingen materielle bestemmelser om diskriminering, men en straffebestemmelse om brudd på pålegg.

Det følger av § 1 i loven at LDO og nemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføring av hele eller deler av følgende lover:

- Likestillingsloven.
- Diskrimineringsloven om etnisitet.
- Diskriminerings og tilgjengelighetsloven.
- Diskrimineringsloven om seksuell orientering.
- Arbeidsmiljøloven (kap 13).
- Eierseksjonsloven (§ 3a).
- Husleieloven (§ 1-8).
- Bustadbyggjelova (§ 1-4).
- Burettslagslova (§ 1-5).
- Skipsarbeidsloven (kap. 10).

LDO og nemnda har ingen oppgaver knyttet til straffeforfølgning ut over at ombudet, i likhet med andre, kan anmelde saker til politiet.

LDO kan behandle spørsmålet om hvorvidt et forhold er i strid med noen av de aktuelle lovene. LDO kan ta opp saker på eget initiativ eller etter henvendelse fra andre (§ 3).

LDOs behandling av en sak kan ha ulike utfall:

- Avvisning (§ 3 og § 6).
- Uttalelse (§ 3).
- Vedtak (§ 3).
- Foreleggelse for nemnda (§ 3 og § 6).

Nemnda behandler saker som bringes inn av LDO eller andre, og behandler klager over vedtak i LDO (§ 6). Nemndas behandling av en sak kan få ulike utfall:

- Avvisning (§ 6).
- Uttalelse om mulig brudd på de aktuelle lovene (§ 7).
- Vedtak om hvorvidt det foreligger brudd på de aktuelle lovene (§ 7).
- Pålegge stans, retting eller andre tiltak (§ 7).
- Beslutning om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg (§ 8).

Nemnda kan ikke gripe inn i andre forvaltningsorganers beslutninger (§ 9).

Politiet har en plikt til å bistå LDO og nemnda med å undersøke saker (§ 11). Dette må skje innenfor rammene av politiets øvrige hjemler.

Det er straffbart ikke å følge pålegg gitt av LDO eller nemnda (§ 13). Skyldkravet er forsett eller uaktsomhet. Strafferammen er bøter. Påtalekompetansen ligger hos politiet (strpl § 67). Det finnes ingen publiserte dommer om brudd på denne bestemmelsen.

6.7 ANDRE LOVBESTEMMELSER

Nedenfor er opplistet andre lover med diskrimineringsbestemmelser.

[Skipsarbeiderloven](#) § 10-1 har tilsvarende bestemmelse som arbeidsmiljøloven § 13-1. Straffebestemmelse i § 12-4.

[Burettslagslova](#) § 1-5 forbyr diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Ingen straffebestemmelse.

[Eierseksjonsloven](#) § 3a har en tilsvarende bestemmelse som Burettslagslova § 1-5. Ingen straffebestemmelse.

[Bustadbyggjelova](#) § 1-4 har en tilsvarende bestemmelse som Burettslagslova § 1-5. Ingen straffebestemmelse.

[Husleieloven](#) § 1-8 har en tilsvarende bestemmelse som Burettslagslova § 1-5. Ingen straffebestemmelse.

[Serveringsloven](#) § 6 stiller krav til vandel til bevillingshaver. En del av vandelskravet er ”uklanderlig vandel” i forhold til bl.a. lov om forbud mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv.

[Alkoholloven](#) § 1-8 om inndragning av skjenkebevilling bestemmer i tredje ledd: ”En bevilling kan også inndras dersom det skjer gjentatt narkotikaomsetning på skjenkestedet, eller dersom det ved skjenkestedet skjer gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 186”.

7 ETTERFORSKNING AV HATKRIMSAKER

Hvordan hatkrimsaker skal etterforskes er ikke tema i dette heftet. Et par særtrekk ved etterforskning av disse sakene skal likevel nevnes.

I og med at det er motivasjonen for den straffbare handlingen som er avgjørende for om et lovbrudd skal regnes som hatkrim må etterforskningen søke å kartlegge dette så langt det er mulig. Det vil derfor være viktig å få klarhet i:

- Om mistenkte under utførelsen har kommet med utsagn som kan tyde på hatefull motivasjon.⁹³
- Mistenktes sympatier og antipatier generelt, herunder medlemskap i organisasjoner, ytringer i sosiale medier etc.
- I hvilken grad den straffbare handlingen kan ha vært motivert av andre forhold enn hat.

Når det gjelder straksetterforskning av brudd på § 186, se pkt. 8 om utelivsdiskriminering.

Besøksforbud etter strpl [§ 222a](#) bør vurderes der det foreligger brudd på § 266. Dette bør i så fall formuleres slik at det dekker enhver form for kontakt, også gjennom sosiale medier.

---

⁹³ Se f.eks. [Agder 07.02.2007](#) som gjaldt rasistisk motivert skadeverk etter strl § 292. Her uttalte retten: ”De utsagnene domfelte kom med, både på stedet da handlingen ble begått og noe senere hjemme hos kameraten hvor hendelsen ble omtalt, viser at rasisme har vært en klar motivasjonsfaktor”.

8 SÆRLIG OM UTELIVSDISKRIMINERING

Utelivsdiskriminering er et område som har fått mye oppmerksomhet og hvor det er store forventninger til politiets oppfølging. Det sentrale straffebudet når det gjelder utelivsdiskriminering er strl § 186.

8.1 HÅNTERING PÅ STEDET

Én situasjon er at politiet tilkalles til et utested hvor en person hevder at han/hun er nektet adgang på grunn av etnisitet eller tilsvarende. I slike situasjoner bør patruljen ikke ta stilling til om det foreligger ulovlig diskriminering, men oppfordre personen til å anmelde forholdet. Politiet har neppe adgang til, og bør uansett la være, å gi pålegg til en ordensvakt om at en person skal komme inn på et utested.⁹⁴

Det er avgjørende for muligheten til oppklaring av slike saker at patruljen foretar noen enkle etterforskningskritt på stedet.

For det første bør patruljen spørre ordensvakten om grunnlaget for avvisningen. Patruljen bør etterprøve dette grunnlaget. Hvis vekten hevder at gjesten er for full bør patruljen gjøre en egen vurdering av beruselse. Hvis vekten hevder at det er lukket selskap med gjesteliste bør patruljen be om å få gjestelisten. Hvis vekten hevder at personen er feil kledd bør patruljen gå inn på stedet og så hvordan andre gjester er kledd. Hvis vekten hevder at gjesten var aggressiv bør patruljen spørre andre gjester om deres vurdering.

Patruljen bør også etterprøve den avviste gjestens forklaring. Hvis han/hun mener seg avvist på grunn av hudfarge bør patruljen se hvor mange med annen hudfarge det er på stedet.⁹⁵

Det er videre viktig at patruljen sikrer personalia av klager, ordensvakten og eventuelle vitner. Alle disse opplysningene må føres i PO.

8.2 ANDRE SPOR ENN DET STRAFFERETTSLIGE VED UTELIVSDISKRIMINERING

I tillegg til etterforskning av mulig brudd på strl § 186 har politiet også andre virkemidler for å motvirke utelivsdiskriminering.

Diskriminering kan gi grunnlag for tap av skjenkebevilling ([Alkoholloven](#) § 1-8) og tap av serveringsbevilling ([Serveringsloven](#) § 6). Ulovlig diskriminering kan også få betydning for ordensvaktens godkjenning.⁹⁶

Begrunnede mistanker om diskriminering bør derfor meldes til bevillingsgruppa på Utlending og forvaltningsseksjonen. Dette gjelder også saker som blir henlagt av andre grunner enn at de er åpenbart grunnløse. På KO:DE ligger det materiale fra konseptet ”Forebygging gjennom

⁹⁴ I enkelte situasjoner kan en ordensvakt oppgi en uriktig grunn for å nekte noen adgang, eksempelvis at personen ikke er pent nok kledd. Dette vil fort oppleves som diskriminering, men det kan forekomme at det finnes en saklig avvisningsgrunn som ordensvakten ikke ønsker å oppgi, eksempelvis at gjesten er kjent som voldelig. I slike tilfeller vil det bære galt av sted om politiet skulle pålegge ordensvakten å slippe inn gjesten.

⁹⁵ Merk at dette kun gir en indikasjon. Det er mistanke om at enkelte utesteder opererer med en ”utlendingskvote”. Det at det er andre med annen hudfarge på stedet behøver derfor ikke bety at etnisitet ikke har vært grunnlaget for avvisning.

⁹⁶ Se Serveringsloven § 16, [Vaktvirksomhetsloven](#) § 8 og [Rundskriv fra POD 2006-8](#) Lov om vaktvirksomhet - politiets saksbehandling og kontroll med vaktelskaper.

forvaltning” som blant annet omfatter ordensvakter. Her finnes et eget skjema for ”bekymringsmelding” som bør benyttes.

Politiet kan også oppfordre fornærmede til å bringe saken inn for LDO. LDO har andre rammer for sin behandling av påstander om diskriminering enn politiet. Politiet har bevisbyrden for brudd på strl § 186 og et meget strengt beviskrav. Når LDO behandler spørsmål om brudd på diskrimineringslovene er beviskravet lavere og bevisbyrden er snudd.

9 HVORDAN KODE HATKRIMSAKER?

Hvilke saker skal kodes som hatkriminalitet?

Utgangspunktet er at alle saker som omfattes av definisjonen skal kodes som hatkriminalitet, det vil si:

Straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av hat eller negative holdninger på grunn av etnisitet, religion, livssyn, homofil orientering eller nedsatt funksjonsevne.

Det er i utgangspunktet anmelders oppfatning som skal legges til grunn for kodingen. Det vil si at politiet skal kode et skadeverk som hatkriminalitet etter strl § 352 hvis fornærmede mener at det er hans etnisitet mv. som er motivet for skadeverket – selv om politiet skulle mene at motivasjonen er en annen.

Hvis fornærmede ikke anser en straffbar handling som hatkriminalitet, men politiet har grunn til å tro at det er tilfellet, bør saken kodes som hatkriminalitet. Eksempelvis dersom noen har skåret opp dekkene på bilen til en muslim på grunn av hat mot muslimer, men bileier opplever det bare som tilfeldig hærverk.

Hvis fornærmede mener at noe er hatkriminalitet fordi han/hun legger noe annet i hatkriminalitetsbegrepet enn det politiet gjør skal det ikke kodes som hatkriminalitet. Hvis for eksempel fornærmede mener at et skadeverk er hatkriminalitet fordi det er motivert av hat mot kvinner, skal det ikke kodes som hatkriminalitet.

Et spørsmål er om en sak skal kodes om hvis saken endrer karakter under etterforskningen. Dette kan skje begge veier. Det som ved anmeldelsestidspunktet fremsto som et tilfeldig skadeverk viser seg å være hatkriminalitet, eller det som ved anmeldelsen fremstod som hatkriminalitet viser seg ikke å være det. I begge disse tilfellene bør saken bli kodet som hatkriminalitet.⁹⁷

I en del saker vil man aldri få svar på om det var hatkriminalitet eller ikke, eksempelvis blir en anmeldelse for skadeverk henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmannen. I disse tilfellene bør man la saken beholde den opprinnelige kodingen.

Hvordan registrere hatkriminalitet i BL?

BL legger opp til at det skal krysses av for om en sak er hatkriminalitet. Dette kan gjøres ved registrering av saken eller senere (under fanen ”koding”).

Hatkriminalitet - motiv	Hatkriminalitet - motiv
Fornærmedes oppfatning	Saksbehandlers vurdering
☐ Rase / etnisk tilhørighet	☐ Rase / etnisk tilhørighet
☐ Seksuell legning	☐ Seksuell legning
☐ Religion	☐ Religion
☐ Annet grunnlag	☐ Annet grunnlag
☐ Nedsatt funksjonsevne	☐ Nedsatt funksjonsevne

⁹⁷ Man skal altså ikke kode om en sak dersom etterforskningen viser at det ikke var hatkriminalitet. Begrunnelsen er at politiet skal statistikkføre saker som er anmeldt og etterforsket som hatkriminalitet. Er saken kodet av vil den ikke komme med i statistikken.

Avkryssingsfeltene i BL er ikke oppdatert med gjeldende definisjon av hatkriminalitet. Avkryssingsfeltet ”seksuell legning” skal kun brukes ved homofil orientering. Avkryssingsfeltet ”Religion” skal også omfatte livssyn.

10 HVIS DU VIL VITE MER

10.1 RETT PÅ GATA

Rett på gata er en serie hefter som tar opp rettslige spørsmål som er særlig aktuelle i praktisk politiarbeid. Heftene er primært laget for mannskaper i ordenstjenesten, men kan også være aktuelle for etterforskere, jurister og andre i politiet. Heftene er laget av strategisk stab ved Oslo politidistrikt.

Per i dag finnes følgende hefter:

- Bortvisning
- ID-kontroll
- Laserpeker mot luftfartøy
- Narkotikahund på skoler (Begrenset aktualitet pga pålegg fra Justisdepartementet)
- Husbråk
- Falsk ID
- Demonstrasjoner
- Bruk av fysisk makt
- ”Ta døra”
- Forsvarets bistand til politiet.
- Hatkriminalitet

Hvis du har flere spørsmål om temaet, eller synspunkter på dette heftet, kan du sende en e-post til Kai Spurkland eller Ingjerd Hansen ved strategisk stab.

10.2 RESSURSPERSONER OG KONTAKTER

Enkelte ressurspersoner innen hatkriminalitet i Oslo politidistrikt:

- Ingjerd Hansen, seniorrådgiver mangfold, strategisk stab.
- Kai Spurkland, politiadvokat, strategisk stab.
- Monica Lillebakken, førstebetjent, etterforskningsleder hatkriminalitetsgruppen Manglerud politistasjon.
- Oda Karterud, politiadvokat, hatkriminalitetsgruppen Manglerud politistasjon.

Enkelte ressurspersoner utenfor Oslo politidistrikt

- Thomas Frøberg, konstituert førstestatsadvokat, Riksadvokaten
- Tonje Tønder, statsadvokat, samordningsansvarlig for hatkriminalitetsaker ved Oslo statsadvokatembeter.

Kontaktinformasjon Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)

- Tlf. 23 15 73 00 eller 800 41 556
- Epost: post@ldo.no
- Hjemmeside: www.ldo.no
- Postadresse: Postboks 8048 Dep, N-0031 Oslo
- Besøksadresse: Mariboegate 13, Oslo, 4. etasje.

10.3 HVIS DU VIL LESE MER

I tillegg til de rettskildene som det er referert til underveis finnes det mer om temaet her:

- KO:DE, Minoritetsarbeid, Hatkriminalitet.
- Hatkriminalitet, delrapport 1. Statistikk 2014. Strategisk stab Oslo politidistrikt, mars 2015.
- Hatefulle ytringer på nett, Inger Marie Sunde, PHS.
- Materialsamling, Hatkriminalitet – strl § 135a, Riksadvokatembetet 20.11.2012 (Tilgjengelig på KO:DE).
- Litteraturoversikt – hatkriminalitet, biblioteket OPD (Tilgjengelig på KO:DE).
- SALTO, Veileder ved bekymring – Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme blant unge?, januar 2014 (Tilgjengelig på KO:DE).

HATKRIM I KORTVERSJON:

Hatkrim er:

Straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av hat eller negative holdninger på grunn av etnisitet, religion/livssyn, homofil orientering eller nedsatt funksjonsevne.

De mest sentrale straffebestemmelsene innen hatkrim er:

- § 185 om hatefulle ytringer.
- § 186 om diskriminering.
- § 264 om grove trusler.
- § 272 om grove kroppskrenkelsler.
- § 274 om grove kroppsskader.
- § 352 om grovt skadeverkt.

Andre straffebestemmelser kan også være aktuelle innen hatkrim, eksempelvis strl § 266 om hensynsløs atferd.

Alle saker hvor politiet eller fornærmede mener at det er hatkrim skal kodes som hatkrim.

Hatkrimsaker skal etterforskes av hatkrimgruppa på Manglerud.